Ф.Б. САГУ читального зала

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

5-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 241 (1245)
9 ДЕКАБРЬ
СЕШАНБА
1958 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН

Пахта тайёрлашнинг муваффақиятини кўп жиҳатдан ҳозирги вақтда колхоз ва совхозлардаги сушилкаларнинг тўхтовсиз равишда юқори унумли ишлаб туриши ҳал қилади. Ишни шундай йўлга қўймоқ керакки, ҳар бир газ сушилкасида бир кеча-кундузда камида 8 тонна пахта қуритиладиган бўлсин. Сушилкаларнинг кечаю-кундуз ишлашини таъминлайдиган доимий бригадалар ташкил қилинмоғи керак.

(Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг Мурожаатидан).

Коммунистик меҳнат бригадалари—социалистик мусобақанинг янги формаси

КПСС XXI съезди шарафига бошланиб кетган социалистик мусобақа умумхалқ ҳаракатига айланиб, миллионларни ўз байроғи остига жипслаштирмоқда. Ижодкор халқимиз КПСС XXI съездига етти йиллик планда белгиланган улуғвор программа билан қуролланган ҳолда бормоқда.

Коммунистик партиянинг ленинча Марказий Комитети донолиги билан ишлаб чиқилган ва умумхалқ ўртасида кенг муҳокама қилинаётган КПСС Марказий Комитети ноябрь Пленумининг тарихий ҳужжатлари совет кишиларида она-Ватанга, жонажон Коммунистик партияга бўлган муҳаббат ва садоқат туйғуларини янада кучлироқ тўлқинлантириб юборди. Совет кишилари етти йиллик планни улуғ Ленин ғояларининг мужассами, порлоқ истиқболимиз, жонажон ишимиз деб қабул қилмоқдалар. Коммунистик қурилишнинг бу буюк программаси бутун мамлакат бўйлаб барча меҳнаткашларнинг сиёсий ва меҳнат активлигини мисли кўрилмаган даражада ошириб юборди

Улуғ Ленин Совет ҳокимиятининг дастлабки даврларидаёқ янги, коммунистик жамиятнинг ғалаба қозонишида меҳнат унумдорлиги энг муҳим ва энг асосий шарт эканлигини алоҳида уқтириб ўтган эди. **«Меҳнат унуми,** — деб ёзган эди В. И. Ленин. — **янги ижтимоий тузумнинг енгиб чиқиши учун оқибат натижада энг муҳим, энг асосий нарсадир... Коммунизм — илғор техникадан фойдаланадиган эркин, онгли, бирлашган ишчиларнинг капиталистик меҳнат унумига қараганда жуда юқори меҳнат унуми демакдир».**

Саноат корхоналарида, қурилишларда, транспортда, колхоз, совхоз ва РТСларда минг-минглаб ишчилар ва колхозчилар КПСС XXI съезди шарафига меҳнат вахтасида туриб ажойиб меҳнат намуналарини кўрсатмоқдалар. Ижодкор, ташаббускор совет кишилари юксак меҳнат унумдорлиги учун курашда социалистик мусобақанинг янги-янги формаларини ижод этмоқдалар. Халқ ижодкорлиги ва онгли меҳнатининг самараси, социалистик мусобақанинг янги формаси — коммунистик меҳнат бригадаларидир. Бу ажойиб меҳнат ташаббуси Москва-Рязань темир йўлига қарашли Москва-Сортировочная депоси коммунист ва комсомоллари томонидан бошланди ва умумхалқ ҳаракатига айланиб бормоқда.

Областимиз коммунист ва комсомоллари КПСС XXI съезди арафасида бошланган бу ажойиб ташаббусни қизғин қувватлаб, коммунистик меҳнат бригадалари тузмоқдалар. Улар ўз устларига оширилган конкрет мажбуриятлар олиб, КПСС XXI съездини меҳнатда янги зафарлар билан кутиб олиш учун социалистик мусобақа байроғини баланд кўтармоқдалар. «Октябрь революцияси» номли паровоз-вагон ремонт заводида В. Мажидов ва А. Уваров ўртоқлар бошчилигида тузилган коммунистик меҳнат бригадалари партиямизнинг шонли XXI съездига муносиб совға тайёрламоқдалар.

Тошкент транспорт машинасозлиги заводида 11-цехнинг Шчербаков бошчилигидаги, Ўзбекистон металлургия заводида Ф. Убайдуллаев бошчилигидаги коммунистик меҳнат бригадалари, шунингдек Тошкент тўқимачилик комбинатида, Оҳангарон, Чирчиқ, Олмалиқ, Янгиер шаҳри саноат корхоналари ва қурилишларида ташкил этилган коммунистик меҳнат бригадалари ҳам съездолди социалистик мусобақаси байроғини баланд кўтариб, олий меҳнат унумдорлигига эришишда самарали натижаларга эришмоқдалар.

Коммунистик меҳнат бригадаси— бу социалистик мусобақанинг янги юксалишини, социалистик мусобақанинг янги формаси ва олий босқичини ифодалайди. Чунки, коммунистик меҳнат бригадаси ишлаб чиқариш соҳасидаги кўрсаткичларнинг юксаклигини ифодалаш билангина чекланиб қолмай, балки унинг барча аъзоларининг умумий маълумот ва маданий савияси даражасини, хулқи-атворини ҳам ифодалайди. Шунинг учун ҳам коммунистик меҳнат бригадаси аъзолари ишлаб чиқаришда юксак меҳнат унумдорлигига эришиш вазифасини қўйиш билан бирга ўз зиммаларига ҳозирги замон билимларини, социалистик маданият чўққиларини эгаллашни, эскиликнинг жирканч сарқитларига қарши аёвсиз курашишни, шахсий манфаатларини умум манфаатига бўйсиндириш мажбуриятини олмоқдалар. Меҳнатда, юриш-туришда, оилада, жамоат ишларида юксак намуна кўрсатиш — коммунистик меҳнат бригадалари аъзоларининг муқаддас бурчидир.

КПСС XXI съезди шарафига бошланган умумхалқ социалистик мусобақаси жараёнида вужудга келган бу ажойиб ватанпарварлик ҳаракати — коммунистик меҳнат бригадаларининг сафлари тобора кенгайиб бормоқда. Биргина Тошкент шаҳрининг ўзида бу ватанпарварлик ҳаракатига 120 дан ортиқ бригада қўшилган.

Коммунистик меҳнат бригадалари тузиш соҳасидаги комсомолларнинг ташаббуси ВЛКСМ Марказий Комитети, ВЦСПС Президиуми томонидан маъқулланди ва қўллаб-қувватланди. Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети ҳам бу ҳақда тегишли қарор қабул қилди. Вазифа — КПСС XXI съезди шарафига бошланган умумхалқ социалистик мусобақаси қатнашчиларининг ана шу ажойиб ижодий ташаббусини қўллаб-қувватлаш ва унга бош бўлишдан, уни янада кенгайтириш ва ривожлантиришдан иборат.

Партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари, шунингдек хўжалик раҳбарлари коммунистик меҳнат бригадалари аъзоларига олган мажбуриятларини бажариш учун, меҳнат унумдорлигини ҳар тарафлама ривожлантириш учун бутун шароитларни яратиб беришга алоҳида эътибор беришлари зарур. Коммунистик меҳнат бригадаларининг ютуқлари ва иш методларини, ишлаб чиқариш новаторлари ва илғорларининг тажрибаларини оммалаштириш муҳим аҳамиятга эга. Партия, комсомол ва касаба союз ташкилотлари бу вазифани бажаришда оғзаки ва кўргазмали агитациянинг ҳамма воситаларидан — матбуот, радио, телевидение, лекция пропагандаси ва бошқа воситалардан кенг фойдаланишлари керак. Шунга эришиш керакки, коммунистик меҳнат бригадаларининг самарали ишлари, ижодий ташаббуслари ҳар бир ишчи, колхозчи-деҳқон ва хизматчида коммунистик меҳнат қилишга бўлган қизиқишни вужудга келтирсин ва ривожлантирсин.

КПСС XXI съезди шарафига бошланган умумхалқ социалистик мусобақаси байроғини янада баланд кўтарайлик, социалистик саноатимиз ва қишлоқ хўжалигимизнинг равнақи йўлида меҳнат унумдорлигини тобора оширайлик, халқ хўжалигимизнинг барча соҳаларидаги мавжуд ички резервларни ишга солиб, ишлаб чиқариш топшириқларининг ойма-ой, квартелма-квартал ортиғи билан бажарилишига эришайлик. Коммунистик меҳнат бригада сафларини кенгайтирайлик!

РСФСР ёзувчиларининг биринчи таъсис съезди

7 декабрда Катта Кремль саройида тантанали вазиятда РСФСР ёзувчиларининг биринчи таъсис съезди очилди. Катта Кремль саройининг залига рус ёзувчилари ҳамда Россия Федерациясининг қардошлик оиласига кирган бошқа кўп халқларнинг вакиллари бўлган адабиётчилар тўпландилар.

Москва корхоналарининг ишчилари, олимлар, партия ходимлари, студентлар, Совет Армиясининг жангчилари иштирок қилмоқда.

Кундузи соат 3. Ҳукумат ложаларида Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг раҳбарлари — А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко. Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Муҳитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрушчев, Н. М. Шверник, А. Н. Косигин, П. Н. Поспелов, Д. С. Полянский ўртоқлар пайдо бўлганларида делегатлар ва меҳмонлар уларни гулдурос, давомли қарсаклар билан кутиб оладилар. Ҳамма ўрнидан туради.

Бутун залнинг кучли қарсаклари остида ёзувчи Л. С. Соболев съездни очиқ деб эълон қилади. У, Россия Федерациясидаги 2,5 мингдан кўпроқ ёзувчилар номидан съездда 397 делегат, шунингдек 14 иттифоқчи республикадан меҳмонлар борлигини билдиради.

Ёзувчи Н. С. Тихонов таклифига мувофиқ съезд якдиллик билан съезднинг фахрий президиумига КПСС Марказий Комитетининг Президиумини сайлайди.

Раислик қилувчи — ёзувчи К. А. Федин КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитетининг секретари П. Н. Поспеловга сўз беради. Съезд делегатлари ва меҳмонлар ўрток П. Н. Поспеловни қизғин кутиб оладилар. Ўртоқ Поспелов КПСС Марказий Комитетининг РСФСР бюросидан Россия Федерацияси ёзувчиларига табрикномани ўқиб беради. Залда гулдурос қарсак овозлари янграйди.

РСФСР ёзувчилар союзи ташкилот комитетининг раиси Л. С. Соболев доклад қилди. (ТАСС).

Даладаги барча ҳосилни тезроқ йиғиб олиб, шудгорлашни кучайтириб юборайлик!

Топшириқ бажарилди

3-«Боёвут» совхози ишчиларига кўмаклашаётган Тошкентдаги Алоқа институти студентларининг меҳнат ютуқлари тўғрисида хушхабар олинди. Бу институт ҳозирга қадар 1060 тоннадан ортиқ пахта териб, топшириқни ошириб бажарди.

Студентлардан Кандрин, Солихов, Саидрасулев, Аҳмедов, Ризаматов, Ғаниев ўртоқлар институтнинг кўп минг килограммчи теримчиларидандир. Уларнинг ҳар бири шу кунга қадар 4-5 тоннадан пахта териб топширишди.

Алоқа институтининг студентлари Ўзбекистон партия ва ҳукуматининг Мурожаатига жавобан яна 200 тонна пахта теришга сўз бердилар.

К. ЯКОВЛЕВ.

* * *

Шу совхоз далаларида меҳнат қилаётган Тошкентдаги Алоқа политехникумининг ўқувчилари ҳам яхши кўрсаткичларга эришаётирлар. Политехникум ўқувчилари ўзаро социалистик мусобақани кучайтириб. ҳозиргача 850 тоннадан ортиқ пахта териб, топшириқни ортиғи билан бажарганликлари тўғрисида қувонч билан рапорт бердилар. Комсомоллар теримда олдингилар қаторида бордилар.

Алиқулова, Абдуҳолиқов, Норматов, Мусаев каби ўртоқларнинг ҳар бири хирмонга 3-5 тоннадан пахта териб топширишди. Теримда яхши кўрсаткичларга эришганлиги учун коллектив область партия комитети ва область ижроия комитетининг кўчма Қизил байроғини олишга сазовор бўлган эди. Боёвут район ижроия комитети студентларни қимматбаҳо буюмлар билан мукофотлади.

Тошкент Алоқа политехникумининг студентлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ҳукуматининг Мурожаатини қизғин кутиб олдилар ва бунга жавобан пахта далаларида янада самарали меҳнат қилишга аҳд қилдилар.

А. ИВАНОВ.

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1958 ЙИЛ 8 ДЕКАБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Районлар	Мавсум бошидан бери	Бир кунлик ўсиш
Бўстонлиқ	93.50	0,10
Пискент	88,41	0,45
Қуйи Чирчиқ	86,91	0,39
Боёвут	86,84	0,28
Бўка	84,48	0,31
Бекобод	84,13	0,29
Оққўрғон	82,56	0,20
Юқори Чирчиқ	81,56	0,30
Верхне-волинск	80,83	0,26
Гулистон	79,00	0,29
Ўрта Чирчиқ	78,37	0,17
Мирзачўл	77,92	0,08
Орджоникидзе	76,37	0,43
Октябрь	76,36	0,34
Сирдарё	75,05	0,24
Чиноз	73,59	0,32
Ўртасарой	72,87	0,19
Янгийўл	66,63	0,07
Оҳангарон	54,46	0,55
Калинин	49,08	0,40
Область бўйича	79,50	0,26

ОБЛАСТЬ СОВХОЗЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1958 ЙИЛ 8 ДЕКАБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Совхозлар	Мавсум бошидан бери	Бир кунлик ўсиш
6-«Кўкорол»	129,05	0,30
Вревский	124,33	1,00
«Пискент»	91,62	0,41
3-«Боёвут»	90,85	0,38
«Социализм»	90,34	0,21
«Оққўрғон»	89,20	0,30
1-«Далварзин»	85,45	0,11
Киров номли	85,03	0,20
2-«Далварзин»	84,24	0,18
«Мирзачўл»	84,02	0,09
1-«Боёвут»	82,24	0,27
«ЎзССР беш йиллиги»	78,56	0,37
1-«Фарҳод»	77,46	0,71
«Чаноқ»	76,65	0,26
«Гулистон»	75,79	0,39
4-«Боёвут»	73,21	0,18
«Дружба»	71,16	0,46
1-«Оҳангарон»	66,67	1,00
«Малик»	62,90	0,39
Бушуев номли	61,67	0,14
Тошкент наслчилик совхози	61,37	0,98
2-«Оҳангарон»	46,00	0,12

Оққўрғон районидаги «Ленинобод» колхозининг 4-бригадасида терилган кўсаклар машинада пешма-пеш чувилмоқда. Механизаторлар, кўсак чувиш машинасига хизмат қилаётган колхозчилар икки сменада ишлаб кунига 10 тоннадан ортиқ кўсак чувимоқдалар. Суратда: УПХ-1,5 машинасида кўсак чувиш пайти.

В. Салов фотоси.

Шудгорлаш кечиктирилаётир

Ер кузда сифатли шудгор қилинса пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларидан мўл ҳосил етиштирилади. Бунинг аҳамиятига Ўрта Чирчиқ райони пахтакорлари ҳам яхши тушунадилар.

Бироқ, райондаги кўпчилик колхоз ва совхозда ерларни шудгорлашга бир тарафлама қараб келинмоқда. Полиз экинларидан бўшаган ерларни пешма-пеш шудгорлашга бефарқ қаралаётир. Бунга Киров номли совхозни мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

Совхозда 1842 гектар экин майдони бор. Шундан фақат 115 гектари шудгор қилинган. Совхознинг ўрток Ли Пон Мин бошлиқ 5-бўлимида 250 гектардан ошиқроқ ернинг кўсаги аллақачон териб олинган. Ғўзапоялар юлиб олиниб. ерни шудгор қилишга киришиш мумкин. Шунга қарамасдан ўртоқ Ли Пон Мин ҳанузгача кузги шудгорни кучайтириб юборишга киришмаган. Фақат 10 гектар ер шудгор қилингани буни исбот этади. 6-бўлимда 530 гектар ердаги ғўзапоя юлиниши зарур. Бу ҳам навбат кутиб турибди. Бундай аҳвол 1, 4-бўлимларда ҳам содир бўлаётир.

«Ленин йўли» ва Ленин номли колхозларда кузги шудгор ўзибўларчилик билан бораётир. Бу колхозларнинг раислари Э. Усмонов, А. Кўсаев ўртоқлар муҳим вазифага етарлича эътибор бермаётирлар. Колхозларда бошқа экинлардан бўшаган бир неча ўн гектар ер бор. Ақалли шу ерлар шудгор, қилиб қўйилса иш анча енгиллашар эди.

Шудгорлашнинг кечикаётганига ҳайдов тракторларининг тайёр эмаслиги ҳам сабаб бўлмоқда. «Ленин йўли» колхозидаги 10 та трактордан фақат 2 таси ремонтдан чиқарилган. «XX партсъезд». Куйбишев номли колхозларда ҳам техникани тайёрлаш ғоят қониқарсиз. Колхозлардаги 41 та трактордан энди 23 таси, Киров номли совхозда эса 25 трактордан атиги 16 таси ремонтдан чиқарилган бўлса ҳам. уларнинг бир қисми бекор турибди. РТС ҳам техникани тайёрлашга етарли ёрдам бермаётир, запас қисмлар етишмайди.

Далада қолган ҳосилни тезроқ йиғиб-териб олиш ва ерларни шудгор қилиш ҳартарафлама кучайтирилиши зарур.

Н. ЕРМАТОВ.

Ёрдамчилар ҳиссаси

В. И. Ленин номидаги Ўрта Осиё Давлат университети студентларининг Пискент районида ишлаётган ВЛКСМ 40 йиллиги номли зарбдор теримчилар бригадаси бу мавсумда 120 тонна «оқ олтин» териб бериш юзасидан олган мажбуриятини муддатидан олдин ортиғи билан бажарди. Бригада аъзолари КПСС Марказий Комитети ноябрь Пленуми материалларини муҳокама қилиб, конкрет мажбурият олган эдилар. Улар бу мажбуриятни ҳам бажариб, 30 тоннадан ортиқ кўсак териб бердилар. Бригаданинг айрим илғор теримчиларидан К. Даукеев, А. Тўраржонов, Э. Айтоевлар 4 тоннадан ошириб «оқ олтин» тердилар.

У. АЛИҚУЛОВ.

Пискент районидаги Хрушчев номли колхоз раиси ўртоқ Х. АБДИҚУЛОВГА, партия ташкилотининг секретари ўртоқ Э. ХАИТОВГА, комсомол ташкилотининг секретари ўртоқ З. СОБИТОВГА

Ўзбекистон КП Тошкент область комитети ва область ижроия комитети Пискент районидаги Хрушчев номли колхоз аъзоларининг КПСС XXI съезди шарафига социалистик мусобақани кенг қизитиб пахта тайёрлаш давлат планини муддатидан илгари — 5 декабрда 100,07 процент бажарганликларини қониқиш билан қайд қиладилар.

Колхоз аъзолари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб давлатга яна қўшимча равишда камида 140 тонна пахта сотиш мажбуриятини олдилар.

Шунингдек, колхоз давлатга гўшт сотиш планини 100 процент, сут сотиш планини 100 процент, тухум сотиш планини 170 процент ва пилла сотиш планини 100,2 процент бажарди.

Тошкент область партия комитети ва область ижроия комитети колхозчиларни, РТС ишчиларини, пахтани йиғиб-териб олишда колхозга ёрдам бераётган В. И. Ленин номидаги Ўрта Осиё давлат университети студентлари бригадасини, ҳисоб-кредит техникуми студентларини, Тошкент шаҳар Марказий район меҳнаткашларини ва Тошкент шаҳридаги 60-мактаб ўқувчиларини, Давлат махсус конструкторлик бюросининг коллективини, партия ва комсомол ташкилотларини, қишлоқ хўжалик мутахассисларини эришилган муваффақият билан табриклайдилар ва ишонч билдирадиларки, улар қўшимча олган мажбуриятларини ҳам бажарадилар, етиштирилган ҳосилни нобуд қилмай ўз вақтида териб олиб, давлатга топширадилар, чорва қишловига яхши тайёргарлик кўрадилар. ерни ўз вақтида шудгор қиладилар ва қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларини ривожлантиришда янада янги ютуқларни қўлга киритадилар.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ **ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ**

Боёвут районидаги Ленин номли колхоз раиси ўртоқ З. ШОҚИРОВГА, партия ташкилотининг секретари ўртоқ С. ОМОНОВГА, комсомол ташкилотининг секретари ўртоқ ТУРДИБОЕВГА

Ўзбекистон КП Тошкент область комитети ва область ижроия комитети Боёвут районидаги Ленин номли колхоз аъзоларининг КПСС XXI съезди шарафига социалистик мусобақани қизитиб, пахта тайёрлаш давлат планини муддатидан илгари — 4 декабрда 100,2 процент бажарганликларини қониқиш билан қайд қиладилар.

Колхоз аъзолари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, давлатга яна қўшимча равишда камида 200 тонна пахта сотиш мажбуриятини олдилар.

Шунингдек, колхоз давлатга гўшт сотиш планини 100,3 процент, сут сотиш планини 100 процент, тухум сотиш планини 628 процент, жун сотиш планини 156 процент, тери сотиш планини 110 процент ва пилла сотиш планини 150 процент бажарди.

Тошкент область партия комитети ва область ижроия комитети колхозчиларни, РТС ишчиларини, ҳосилни йиғиб-териб олишда колхозга ёрдам бераётган Боёвут ва Ховос районлари мактабларининг ўқувчиларини, Чирчиқ шаҳар меҳнаткашларини, партия ва комсомол ташкилотларини, қишлоқ хўжалик мутахассисларини эришилган муваффақият билан табриклайдилар ва ишонч билдирадиларки, улар қўшимча олган мажбуриятларини ҳам бажарадилар, етиштирилган ҳосилни нобуд қилмай ўз вақтида териб олиб, давлатга сотадилар, чорва қишловига яхши тайёргарлик кўрадилар, ерни ўз вақтида шудгор қиладилар ва қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларини ривожлантиришда янада янги ютуқларни қўлга киритадилар.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ **ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ**

Ўқувчи Эгамназар 8 тонна пахта терди

Сирдарё районидаги Ҳамид Олимжон номли мактаб ўқувчилари Охунбобоев номли колхозда 400 тоннадан ортиқ пахта териб топширдилар.

Шу колхозда ҳар йили ўз мактабдошлари билан пахта тераётган Эгамназар Шайманов ўтган йили мавсумда 5 тонна пахта терган эди. Бу йил эса 8 тонна пахта териб, топшириш мажбуриятини олди. Эгамназар аҳдининг устидан чиқди. У шу кунгача колхоз хирмонига 8 тонна пахта териб топширди.

Эгамназар Шаймановдан намуна олган Турсунбой Назаров, Умматқул Аширалиев. Муборак Саидкаримова сингари ўнлаб ўқувчилар ҳам 5-6 тоннадан пахта териб топширдилар.

Мактаб ўқувчилар ўтган йили 447 тонна пахта териб, колхоз хирмонига тўккан эдилар. Улар бу йил 500 тонна учун кураш олиб бораётирлар.

С. ТУРДИЕВ.

Шу куннинг энг муҳим вазифаси унитилмоқда

Бу йил «Пискент» совхози ва район колхозларида ўн минг гектардан ортиқ ер шудгор қилиниши лозим. Йиллик пахта тайёрлаш давлат планини муддатидан илгари бажариб, ердаги ҳосилни батамом йиғиб-териб олган илғор звено ва бригадаларда ана шу муҳим ишни қизғин бошлаб юбориш учун зарур тадбирлар амалга оширилмоқда, ғўзапоялар ўрилиб, пешма-пеш йиғиштириб олинмоқда.

Афсуски, ҳайдов тракторларини сифатли ремонтдан чиқариб, далаларга сафарбар қилиш ишлари бутунлай ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Биз яқинда райондаги РТС устахонасида бўлдик. Турли маркали ҳайдов тракторлари қисмларга ажратилган ҳолича ётибди. Уларни йиғиштириш, жой-жойига қўйиш ва ремонтни тезроқ тамомлаш тўғрисида бош қотираётган кишини учрата олмайсиз.

Устахонага кираверишда ДТ-54 ҳайдов трактори турибди. Жданов номли колхознинг механизаторларидан Усмон Ҳасанов, Аҳмад Дармонов ўртоқлар бу тракторни эндигина қисмларга ажратмоқдалар. Икки механизатор қарийб ярим ойдан бери шу тракторнинг атрофида ўралашиб юрибди. Уларнинг тиними ҳам, бажараётган ишларининг эса унуми ҳам йўқ. Бу трактор қачон ремонтдан чиқади. қачон колхозга юборилади, ўзлари ҳам аниғини айта олмайдилар.

Мана, ўша тракторнинг ёнида яна бир трактор бузуқ ҳолича турибди. Бу тракторнинг ремонтини тамомлаш муддати аллақачон тугаган бўлишига қарамай, ҳалига қадар зарур қисмлари йиғиштирилмаган, жой-жойига қўйилмаган. «Гулистон» колхози трактор бригадасининг бошлиғи ўртоқ Фикри Бадалов иккита дизель трактори ремонтини ана-мана деб уч ойдан бери чўзиб юрибди.

РТС директори Ваксман, бош инженер Ким ўртоқлар билан бу ҳақда суҳбатлашиб қолсангиз, улар турли хил баҳоналарни рўкач қилиб, барча жавобгарликни ўз бошларидан соқит қилишга уринадилар. Улар зарур запас қисмлар ва деталлар етишмаётганлигидан нолийдилар.

Тўғри, «Узглавсельхозснаб»нинг Пискент бўлими раҳбарлари бу ҳақда жиддий ўйлаб кўрмаётирлар. Ҳайдов тракторларини керакли деталлар билан таъминлашда РТСга амалий ёрдам кўрсатмаётирлар. Айниқса ДТ-54, С-80 тракторлари учун деталлар етишмайди.

Лекин бу билан РТС раҳбарларида ҳеч қандай айб йўқ деб айтиб бўлмайди. Чунки улар ички резервларни қидириб топиб ишга солиш, илғор иш методларини қўлланишга ўтакетган даражада бепарволик билан қарамоқдалар.

Маълумки, ремонт ишларини тез ва сифатли тамомлашда узел методини кенг қўлланиш яхши натижаларга олиб келади. Бунинг учун Пискент РТСида барча имконият мавжуд. Илғор технологияни ишлаб чиқаришга жорий қилиш учун устахона қудратли станоклар билан таъминланган. Тажрибали кадрлар етарли. Бироқ, РТС раҳбарлари бу имкониятлардан кенг фойдаланиш ўрнига ҳали ҳам ремонт ишларини эскичасига давом эттирмоқдалар. Ҳар бир трактор бригадаси фақат ўз машинасини ўйлайди. Запас қисмлари етарли бўлган бригадаларга ёрдамлашиш, бир-бирларини қўллаб-қўлтиқлаш ҳақида ҳеч ким ўйламайди. Чунки РТС раҳбарлари механизаторларни ана шундай масъулиятсизликка одатлантириб қўйганлар. Агар бундан буён ҳам меҳнатни тўғри ташкил этишга эътибор берилмаса, ҳайдов тракторлари ремонтини белгиланган муддатда тамомлаш тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас.

Шуни ҳам айтиш керакки, РТС бошланғич партия ташкилоти ремонтда ишлаётган механизаторлар ўртасида меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, улар ўртасида социалистик мусобақани ташкил қилиш масаласи билан жиддий шуғулланмаётир. Бу, ўз навбатида ҳар бир тракторнинг белгиланган график асосида ремонтдан чиқишига тўсқинлик қиляпти.

РТС раҳбарлари олдида колхозларнинг 30 дан ортиқ ҳайдов тракторини қисқа муддат ичида сифатли ремонтдан чиқариб бериш вазифаси турибди. Ваҳоланки ишга совуққонлик билан қаралаётганлиги сабабли бу тракторларнинг ҳали 50 проценти ҳам талабга жавоб берарли даражада ремонт қилингани йўқ.

Айниқса, «Пискент» совхозида йўл қўйилаётган камчиликлар кишини ранжитади. Бу ерда лоақал ремонт устахоналари ҳам тартибга солинган эмас. Механизаторлар учун қулай иш шароити яратилмаган. Ремонт ишларини тезлаштириш учун зарур бўлган запас қисмлар ва деталлар етишмайди. Ремонт ишига жуда оз механизатор жалб қилинган.

Совхоз ва район колхозларида ғўзапоя ўриш машиналари ҳам етишмайди. Чунки бу машиналарнинг кўпгина қисми ҳалига қадар бузуқ ҳолича турибди.

Район раҳбарлари шу кеча-кундузнинг энг муҳим вазифаси — ҳайдов тракторлари ремонтини тезда тамомлаш соҳасини унутмасликлари керак. Ердаги ҳосилнинг сўнгги граммигача сира нобуд қилмай, йиғиб-териб олиш билан бирга келгуси йилнинг мўл ҳосили гарови бўлган шудгорлашни авж олдириб юборишлари лозим.

Ф. АБДУЛЛИН.

КПСС XXI СЪЕЗДИ ОЛДИДАН

Ўртоқ Н. С. Хрушчев докладининг тезислари ҳамда КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг мактаблар ҳақидаги тезислари умумхалқ муҳокамасида

ПАХТА ЕТИШТИРИШНИ КЎПАЙТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Етти йилликда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ғоят ривожлантириб, аҳолининг энг муҳим озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабларини қондириш, саноат эҳтиёжлари учун қишлоқ хўжалиги хомашёси ресурсларини кескин кўпайтириш вазифаси қўйилмоқда. Бу вазифани ҳал этишда пахтачиликни янада ривожлантириш катта аҳамиятта эгадир.

Совет халқининг моддий талабларини қондириш билан бирга мамлакатимиз куч-қудратини мустаҳкамлашда, Совет давлатининг социалистик ва бошқа мамлакатлар билан иқтисодий алоқаларини ривожлантиришда пахтанинг катта роль ўйнаётганлиги ҳаммага маълум.

Совет ҳокимияти йиллари мобайнида мамлакатимизда пахта етиштириш қарийб олти марта, пахта экини майдонлари уч марта, ҳосилдорлиги икки марта кўпайди. Совет Иттифоқи пахта ҳосилдорлиги жиҳатидан дунёда биринчи ўринда туради.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1959 — 1965 йилларга мўлжалланган контроль рақамлари тўғрисида ўртоқ Н. С. Хрушчев қиладиган доклад тезисларида 1965 йилга бориб пахта етиштиришни 5,7 — 6,1 миллион тоннага етказиш ёки 1957 йилдагига нисбатан 35 — 45 процент кўпайтириш вазифаси қўйилган. Ўзбекистон ССР бундан буён ҳам мамлакатнинг асосий пахта базаси бўлиб қолади. Республикада пахта етиштиришни 1965 йилда 1957 йилдагига нисбатан 1,3 — 1,4 баравар кўпайтириш белгиланмоқда.

Республикада яқин етти йил ичида пахта етиштиришни кўпайтириш манбалари нималардан иборат?

Тезисларда уқтириб ўтилганидек ҳосилдорликни бутун чоралар билан ошириш пахта етиштиришни бундан буён тағин ҳам кўпайтиришда жуда муҳим аҳамиятта эгадир.

Кейинги йилларда кўпгина пахтакор районлар гектар бошига 30 — 35 центнердан ва бундан ҳам кўп ҳосил етиштирмоқдалар. Бир қанча колхозлар гектар бошига муттасил 40—45 центнердан, айрим бригадалар эса 50 центнер ва ундан ҳам юқори ҳосил олиб келмоқдалар. Бироқ шу билан бирга талайгина майдонларда ҳосилдорлик ҳали ҳам паст, шу сабабли умуман республика бўйича пахта ҳосилдорлиги кейинги йилларда сезиларли ошмаётир.

Ҳосилдорликнинг ортишига халақит бераётган бир қанча сабабларни кўрсатиб ўтиш мумкин. Шу камчиликлар тугатилса республиканинг кўпгина колхоз ва совхозларида пахта ҳосилдорлигини яқин йиллар ичидаёқ кескин ошириш имконияти туғилади. Ваҳоланки ерни шудгорлаш ўз вақтида ва сифатли ўтказилмаётир; мелиорация тадбирлари тўла амалга оширилмаётир, ўғитлардан фойдаланишда агротехника талабларига риоя қилинмаётир, пахта-беда алмашлаб экиш тўғри йўлга қўйилмаган ва ҳоказо.

Ғўзани квадрат-уялаб жойлаштириш ва шу орқали қатор ораларини узунаси-кўндалангига культивация қилиш пахта ҳосилдорлигини янада оширишда муҳим аҳамиятга эгадир. Маълумки, бу усул пахта агротехникасида ғоят катта роль ўйнади. Квадрат-уялаб экиш ва қатор ораларини икки томонлама ишлаш жорий этилиши орқасида ғўза парваришини машиналаштириш даражаси ошди, ғўза парвариши анча сифатли ва қулай муддатларда ўтказиладиган бўлиб қолди. Янги прогрессив усул меҳнат унумдорлигини кескин ошириш ва чиқимларни камайтиришнинг негизи бўлди. Янги усулнинг кенг қўлланилиши кўпгина колхозларда пахта ҳосилини гектар бошига 6-8 центнер ошириш имконини берди. Квадрат-уялаб чигит экишни янада кенг жорий қилиш келгуси етти йилликда бениҳоя муҳим аҳамиятга эга.

Минерал ўғитлар пахта ҳосилдорлигини оширишда аввалгидек жуда катта аҳамиятга эга бўлиб қолади. Ўзбекистон ССР да ҳар йили пахта майдонига азот, фосфор ва калий ўғитлари солиб келинмоқда. Шуни айтиш кераки, кейинги йилларда ўғит эвазига пахта ҳосилдорлиги сезиларли даражада ошди: солинган ҳар бир килограмм азот (тегишли миқдорда солинган фосфор ва калий билан бирга) ўртача ҳисобда 1940 йилдаги қўшимча 7 килограмм ўрнига 9—10 килограмм пахта ҳосили бермоқда. Бироқ ўғит ҳисобига олинаётган қўшимча ҳосил ҳали ҳам кам. Масалан, 1956 йилда Андижон областида ерга солинган ҳар килограмм азот ҳисобига 12,6 килограмм, Бухоро область Свердлов районида 15,3 килограмм, Тошкент область Орджоникидзе районидаги Сталин номли колхозда 17,8 килограмм пахта ҳосили олинди.

Солинаётган ўғит ҳисобига етарли миқдорда ҳосил олинмаётганлигининг асосий сабаби ўғитлардан фойдаланишнинг табақалаштирилган ва илмий тарзда асослаб берилган тавсияларига риоя қилинмаётганлигидир. Бир қатор ҳолларда эса агротехниканинг умумий даражаси бир-бирига мувофиқ келмайди ва етарли эмас.

Ўғитларнинг экинга нафини ошириш мақсадида янги прогрессив усулларни жорий этишга алоҳида эътибор берилмоғи керак. Масалан, экиш олдидан ва экиш вақтида ерга оз-оз миқдорда фосфорли ўғит солиш пахта ҳосилини гектар бошига 2-2,5 центнер ошириш имконини беради. Колхоз ва совхозлар ўғитни шундай тартибда солишга махсус мослаштирилган чигит сеялкалари билан таъминланган тақдирдагина бу усулни кенг кўламда жорий этиш мумкин. **Озиқлантиришни эрта ўтказишнинг самарали эканлиги ҳамда бу тадбирни кеч — август ойида ўтказиш мақбул эмаслиги кейинги йилларда исботланди.**

Лекин ҳозирги вақтгача ҳам кўпинча барвақт озиқлантиришга эътибор берилмасдан бу иш кеч ўтказилмоқда. Вегетация даврида бир неча марта ўғит солишдан воз кечиш керак. Чунки бу нарса озиқлантиришни тамомлаш муддатлари кечикиб кетишига сабаб бўлади, ғўзанинг ўсиб ривожланишига халақит беради. Ўғитлар экишгача, экиш вақтида ва бир қисми вегетация даврида солиниши зарур. **Ғўза гуллагунча озиқлантиришни асосан тугалламоқ зарур.**

Пахтакор районларнинг суғориладиган тупроғи учун жуда зарур бўлган ҳамда озуқали элементлар ва органик моддаларнинг қимматли манбаи ҳисобланган гўнг ва бошқа чиринди нарсаларни тўплаш, сақлаш ва қўлланиш соҳасидаги уюшқоқсизликни кўрсатиб ўтиш лозим.

Суюқ, азотли ўғитлардан фойдаланиш проблемаси диққатга сазовордир. Ўғитнинг бу тури қаттиқ азотли ўғитга қараганда талайгина иқтисодий афзалликларга эга. Бир қанча колхоз ва совхозлар тажриба тариқасида суюқ азотли ўғитлардан фойдаланиб кўрдилар. Яқин йилларда бу усулдан кенг фойдаланиш керак.

Тупроқшунослик-агрохимия хизмати қишлоқ хўжалигида ўғитлардан фойдаланишни тартибга солиш ва ўғитларнинг самарасини кескин оширишда катта роль ўйнаши зарур. Ўзбекистон ССР да ана шундай шохобчаларнинг ташкил этилиши ҳам пахта ҳосилдорлигини оширишга шубҳасиз зўр ижобий таъсир кўрсатади.

Суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш пахта етиштиришни кўпайтиришнинг катта резервидир. Шўр босган ерларда махсус мелиорация тадбирларини ўтказиш талаб қилинади. Бу тадбирлар ерларни текислаш, зовур қазиш, шўр ювиш, ернинг сув-физик хоссаларини яхшилашдан иборат. Бундай тадбирларни ўтказиш талаб қилинадиган шўрхоқ ерлар эса республикада салкам 50 процентга боради.

Пахта ва бошқа экин майдонларини кенгайтириш учун янги ерлар асосан мелиорация жиҳатидан ноқулай бўлган массивлардан ўзлаштирилмоқда. Чунки суғориш учун ярокли яхши ерларнинг кўпчилиги эса аллақачонлар экинзорга айлантирилган. Қолган ёмон ерларни ўзлаштириш учун бирмунча кўпроқ маблағ сарфлаш талаб қилинади.

Шўр босган майдонларда суғориладиган ерлар кенгайтирилиши билан уларнинг мелиоратив ҳолати ёмонлашиб қолиши мумкин. Шунинг учун мелиорация ишларини планли равишда муттасил амалга ошириб бориш керак.

Федченко мелиорация станциясининг тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, шўри яхши ювилган ернинг ҳар гектаридан 35 центнердан ошириб, чала ювилган ернинг ҳар гектаридан эса икки баравар кам — 15 центнерга яқин ҳосил олиш мумкин. **Шўр ювиш энг яхши пайтларда, кечи билан январь ойигача ўтказилса тупроқ шўрдан яхши тозаланади.** Ҳолбуки, ҳали ҳам кўп ҳолларда шўр ювиш кечикиб, ноқулай муддатларда — кўкламда ўтказилмоқда. Бинобарин вазифа яқин йиллар ичида ҳамма жойда шўр ювишни энг яхши муддатларда ўтказишга кўчиш учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтиришдан иборатдир. Бунинг учун аввало пахта ҳосилини даладан тезроқ йиғиштириб олишга эришмоқ керак.

Коллектор-зовур шохобчаларининг етарли эмаслиги ва уларнинг ёмон аҳволда бўлиши мелиорация соҳасидаги катта нуқсонларнинг биридир. Ернинг шўр босишига қарши курашда ҳали ҳам эски усуллар қўлланилмоқда, бу усуллар ҳозирги талабларга жавоб бермайди. Ер ости сувларини қочириш учун жуда кўп меҳнат талаб қиладиган ва фойдаланиш вақтида кўп чиқим сарфланадиган очиқ зовурлардан фойдаланилмоқда. Айни маҳалда очиқ зовурлар экинбоп майдонларнинг кўп қисмини банд қилиб қўймоқда.

Шунинг учун навбатдаги етти йилликда коллектор-зовур шохобчаларини янги техника асосида барпо этиш, ёпиқ горизонтал зовурлар қуришга катта эътибор бериш, шунингдек қочириладиган сувдан экин суғориш учун фойдаланиш билан бир маҳалда вертикал зовурлар қуриш жуда муҳим аҳамиятга эгадир.

Кузги шудгор пахта ҳосилдорлигини янада оширишда жуда муҳим тадбирдир. Колхоз ва совхозларнинг бой тажрибаси шуни кўрсатдики, кузги шудгор қилиб экилган ерлардан кўкламда ҳайдаб экилган ерлардагига нисбатан кўп ҳосил олинадигина эмас, балки кузги шудгор ташкилий жиҳатдан бошқа афзалликларга ҳам эгадир. Шудгор кўклам даврида дала ишларидаги тигизликни камайтиради, ерни экиш олдидан сифатли ишлаш ва чигит экишни энг яхши, қисқа муддатларда ўтказиш имкониятини беради. Чигитни асосан шудгор қилинган ерга эккан колхозлар одатда пахтани эрта етилтириб оладилар. Пахта майдонларининг талайгина қисмида ҳали ҳам шудгорлаш ўтказилмай қолаётганлигига бундан буён тоқат қилиб бўлмайди. Кузги шудгорлашни ўз вақтида ўтказишга халақит берувчи ҳамма сабабларни қатъиян битириш зарур. Пахта ҳосилини териб олиш йўл қўйиб бўлмайдиган даражада кечга чўзиб юборилаётгани, терим асосан қўлда ўтказилиб, мавжуд машиналардан ёмон фойдаланилаётганлиги ишимизга катта халал бермоқда.

Алмашлаб экишнинг жорий қилинмаётганлиги республикадаги пахтакор районларнинг суғориладиган деҳқончилигидаги катта камчиликларнинг биридир. Бунинг натижасида кўп колхозларда пахта ҳосилдорлиги яхши ошмаётир. **Келгуси етти йилликда ҳар бир колхоз ва совхозда алмашлаб экишни хўжаликни бошқариш системасининг энг муҳим таркибий қисми сифатида тўғри жорий этиш зарурлиги ўртоқ Н. С. Хрушчев доклади тезисларида мутлақо тўғри вазифа қилиб қўйилмоқда.**

Ўзбекистон ССРнинг колхоз ва совхозларида пахта-беда алмашлаб экишни жорий этиш ва ўзлаштириш, суғориладиган ерларни кенгайтириш ва мелиоратив ҳолатини яхшилаш соҳасида талайгина ишлар қилиш кўзда тутилмоқда.

Алмашлаб экишни жорий қилиш ҳақида гапиравериўдан кўра амалий ишга кўчиш пайти аллақачонлар келган. Маълумки, алмашлаб экишда беда экинларидан фойдаланилса ва ўғитлаш тартиби тўғри уюштирилса суғориладиган ерларнинг унумдорлиги кескин суратда ошади. Шу билан бирга бедани маккажўхори ва оқ жўхорига аралаштириб экса пахтакор районларда чорвачиликни ривожлантириш учун қулай шароитлар вужудга келади.

Аввало тупроғи кучсиз бўлган районларда пахта-беда алмашлаб экишни ҳозирданоқ жорий эта бошлаш керак. Шу билан бирга алмашлаб экишни жорий этишнинг ҳозирги босқичида бу тадбирни мавжуд бедапоя майдонларига яраша ерда ўтказиш мақсадга мувофиқ ва тўғри бўлса керак. **Алмашлаб экиш шу тарзда жорий этила бошласа ҳозирнинг ўзидаёқ пахта майдонининг 30 процентдан тортиб 50 процентигача бўлган қисмида бедани тўғри алмаштириб туриш мумкин бўлар эди.** Яқин йиллар ичида ана шу майдонда пахта ҳосилдорлиги гектар бошига кам деганда 6-10 центнер ортади ва бинобарин умуман колхоз бўйича пахтанинг ялпи ҳосили ҳам кўпайиб, алмашлаб экишни тўғри жорий этиш вазифаси енгиллашади.

Пахта алмашиб экишни жорий этиш ва ўзлаштириш вақтида ҳа деб аввалдан ишлаб чиқилган расмий схемаларга кўр-кўрона амал қилабериш тўғри бўлмаса керак. Гап фақат схемалардагина эмас, схемалар бир қанча сабабларга кўра турли ерлар учун ҳар хил қилиб белгиланмоғи зарур. Масалан, жуда семиз, экин экиб келинаётган ерларда беда бузилганидан кейин 7-8 йилгача чигит экишга йўл қўйиш мумкин. Бир қанча ҳолларда эса бир далага беда экиб, уни 2-3 йил сақлаб туриш ва 3-4 далага чигит экиб бориш мақсадга мувофиқ бўлади.

Қисқаси ҳозирги вақтда ернинг унумдорлигини ва пахтанинг ҳосилдорлигини оширишга қаратилган ҳамма имкониятлардан фойдаланиш керак. Янги суғориладиган ерлар ўзлаштирилган ва бедапоялар кенгайтирилган сари қолган майдонларда алмашлаб экишни планли равишда жорий этиб бориш, келгуси етти йилликда барча колхоз ва совхозларда алмашлаб экишга тўла кўчишни таъминлаш зарур.

Республика колхоз ва совхозлари ташкилий жиҳатдан тобора бақувват бўлиб бормоқда. Улар йил сайин кучли техника, малакали кадрлар билан таъминланмоқда, зарур ўғит, химикатларни ва бошқа ишлаб чиқариш воситаларини тобора кўп миқдорда олмоқда.

Юқорида қайд қилинган тадбирлар тўла амалга оширилса республикамиз, шу жумладан Тошкент областида пахтачилик тобора ривожлантирилган бўлади ва мамлакатимизда пахтанинг ялпи ҳосилини ошириш ишига муносиб ҳисса қўшилади.

Н. МАННОНОВ,
СоюзНИХИ директори, академик.

П. БЕСЕДИН,
қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

И. ДОРМАН,
қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

Тошкентнинг энг йирик саноат корхоналаридан бири экскаватор заводининг кўпгина ишчилари Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXI съезди шарафига бошланган умумхалқ социалистик мусобақасига қўшилиб, ишлаб чиқариш топшириқларини доимо ошириб бажармоқдалар. Йиғув цехининг слесари ўртоқ К. Шадрин шундай илғорларнинг бири ҳисобланади.

Новатор ишчи ўзининг ҳалол ва унумли меҳнати билан коллектив орасида катта обрў қозонмоқда. У шу кунларда съездолди вахтасида ишлаб, меҳнатда юқори кўрсаткичларга эришаётир. Моҳир слесарь ўз касбини севади ва у билан фахрланади. Шунинг учун ҳам у Э-352 маркали экскаваторларнинг айланадиган механизмларини йиғишда ўз касбдошларига намуна бўлмоқда. У иш вақтининг бир минутини ҳам бекорга кетказмаслик натижасида смена нормасини 200 процентга етказиб адо этаётир. Суратда: слесарь К. Шадрин экскаваторнинг айланадиган механизмини йиғмоқда.

В. Салов фотоси.

Газетхонларимиз таклифларидан

Биз бўлажак агрономлар — бу касбни эгаллашимиз учун колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришида бевосита иштирок этишимиз керак. Ерга уруғни экиб, унинг ҳосилини йиғиштириб олгунга қадар қилинадиган ишларни қишлоқ хўжалик институтларининг студентлари ўзлари бажаришлари керак. Шу билан бирга трактор ва қишлоқ хўжалик машиналарини бошқариш, уни ремонт қилиш сингари ишларни пухта эгаллашимиз зарур. Бунинг учун зарур шароит бўлиши шарт. Институтимиз бирор йирик совхоз ва РТСга бириктилган бўлиши керак.

Л. РАЗЗОҚОВ,
Тошкент Қишлоқ хўжалик институтининг V курс студенти.

* * *

Ёшларимизни соғлом, бақувват, чиниққан кишилар қилиб тарбиялашда физкультуранинг роли ниҳоятда катта. Лекин шу кунларда мактабларда ҳафтасига бир соатдан ўқитиладиган физкультура дарси бу талабни тўла қондира олмайди, албатта. **Бизнингча, ўрта мактабларда ҳафтасида камида 3-4 соат физкультура дарси ўқитилиши мақсадга мувофиқдир.**

Бундан ташқари кўпгина мактабларда физкультура машғулотлари ўтказиш учун зарур имкониятлар яратилмаган, спорт заллари қурилмаган. Қиш кунлари спорт заллари бўлмаган мактабларда бу дарс ўрнига бошқа фанлар ўқитилади. **Мактабларда спорт базаларини яратишга ўқувчиларни жалб қилиш ҳам мумкин.**

Бизнинг институтда тўрт йиллик ўқиш давомида 2 ойгина практика дарси ўтказилади. Бу бизнингча жуда кам. **Физкультура институтида студентларнинг практик машғулотлари муддатини узайтириш зарур.**

Б. ГОЛЬДИН,
Тошкент Физкультура институтининг студенти.

Нон заводларини бирлаштириш керак

Газетамизнинг шу йил 5 декабрь сонида «Раҳбарлик усулида ҳамон ўзгариш йўқ» сарлавҳали мақола босилиб, унда Тошкент шаҳар ижроия комитети саноат Бошқармаси озиқ-овқат бўлимининг ишлаб чиқаришдан ажралиб қолаётганлиги кўрсатилган эди. Мақолада ана шу нуқсонларни бартараф этиш учун Бошқарма озиқ-овқат бўлими билан ишлаб чиқариш бўлимини бирлаштириш, шунингдек Тошкентдаги нон заводларини бирлаштириш йўли билан уларни йириклаштириш таклиф этилган эди. Редакцияга ана шу мақола юзасидан нон пишириш саноати инженер-техник ходимлари ва мутахассисларидан бир қанча хат келди. Улар ўз хатларида газета томонидан кўтарилган масалани қўллаб-қувватламоқдалар. Қуйида биз ана шу мақолалардан бир қисмини босаётирмиз.

Бизнинг мулоҳазаларимиз

«Тошкент ҳақиқати» газетаси шаҳар ижроия комитетига қарашли саноат Бошқармаси озиқ-овқат бўлимининг раҳбарлик услубидаги камчиликларни ўз вақтида жуда тўғри очиб ташлади. Аввало шуни айтиш керакки, озиқ-овқат бўлими нон заводларининг эҳтиёжлари билан жуда қониқарсиз шуғулланмоқда. Бўлим штатида кўпгина инженер-технологлар бўлишига қарамай, улар бизнинг ишимизга жуда кам ёрдам бермоқдалар. Бўлим вакиллари корхоналарга келганларида, бевосита ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлган у ёки бу етилган масалаларни ҳал қилишда актив иштирок этмайдилар, балки қилинаётган ишлар ҳақида сводка тўплашдан нарига ўтмайдилар. Бизнинг заводга илгари старший инженер-технолог ўртоқ Огородников бириктиб қўйилган эди. Бу ўртоқ худди шу зайлда «ишлади».

Биз тайёрланаётган маҳсулот сифатини яхшилаш соҳасида Марказий озиқ-овқат лабораторияси ходимларининг конкрет ёрдамига муҳтожмиз. Афсуски, бундай ёрдамни биз ҳамма вақт ҳам ололабермаймиз.

Корхоналарни хомашё билан таъминлаш соҳасида ҳам жиддий камчиликлар бор. Масалан, кўпинча бизга маргарин ўрнига сарёғ берадилар. Бу эса маҳсулот таннархининг белгиланганидан ошиб кетишига олиб келмоқда. Фақат ана шу йўл билан шу йилнинг ўтган 11 ойи мобайнида маҳсулот таннархи белгиланганидан 290 минг сўм ортиқ бўлди.

Биз кўпгина лаборатория приборларига муҳтожмиз. Марказий озиқ-овқат лабораторияси эса бизнинг қайта-қайта қилган талабларимизга ва илтимосларимизга бефарқ қарамоқда. Зарур нарсалар ўз вақтида етказиб берилмаётир. Буларнинг ҳаммаси ишимизнинг белига тепаётир. Ишлаб чиқаришни планлаштириш соҳасида айниқса жиддий камчиликларга йўл қўйилаётир. Йил бўйи белгиланган планлар қайта-қайта ўзгартирилаберади. Одатда квартал тамом бўлиш олдида шу кварталга белгиланган ишлаб чиқариш программаси кўпайтирилади. Шундай қилиб қўлга киритган кўрсаткичларимиз сунъий равишда пасайтирилади.

Ана шу камчиликларни тугатиш учун биз саноат Бошқармасининг озиқ-овқат бўлимини ишлаб чиқариш бўлими билан бирлаштириш ва раҳбарлик услубини мутлақо қайтадан қуриш тўғрисидаги таклифни тўла равишда қўллаб-қувватлаймиз. Шундай қилиш умум ишимизга жуда катта фойда беради.

Ҳозир саноат бошқармаси озиқ-овқат бўлимининг штати сон жиҳатдан республика масштабидаги ташкилот бўлган собиқ «Узбекхлебтрест» штати билан қарийб бир хилдадир. Ваҳоланки, озиқ-овқат бўлими шаҳар масштабидаги ташкилотнинг бир тармоғидир, холос. **Шу сабабли озиқ-овқат бўлимининг штатини кескин қисқартириш лозим. Ҳаёт шуни талаб қилмоқда. Шундай қилинганда, қоғозбозлик, сансалорлик йўқотилади.**

Партия ва ҳукумат маъмурий-бошқарув аппаратларини имкони борича қисқартириш йўли билан ортиқча харажатларни камайтириш ва ишлаб чиқариш участкаларини малакали раҳбар кадрлар билан мустаҳкамлаш тадбирларини изчиллик билан амалга оширмоқда. Шу муносабат билан «Тошкент ҳақиқати» газетасида таклиф этилган нон заводларини бирлаштириш ҳақидаги масалани ўз вақтида кўтарилган жуда муҳим масала деб ҳисоблаймиз. **Нон заводларини имкони борича тезроқ бирлаштириш керак. Бу, давлатга ҳам, корхоналарга ҳам жуда катта фойда келтиради. Масалан, бизнинг 3-заводни 4-нон заводи билан бемалол бирлаштириш мумкин.** Бу тадбир ишлаб чиқаришга мутлақо зарар етказмайди. Аксинча, маъмурий-бошқарув аппаратидан 21 киши қисқаради, уларни бевосита ишлаб чиқаришга қўйиш йўли билан корхоналарнинг техника-иқтисодий кўрсаткичларини тағин ҳам яхшилаш мумкин бўлади. **Бу тадбир фақат иш ҳақи фондидан йилига 200 минг сўмга яқин маблағни тежаб қолиш имконини беради.**

Саноат Бошқармасининг раҳбарлари (Катишев ва Попов ўртоқлар) юқорида айтиб ўтилган тадбирларни тезроқ амалга ошириш чораларини кўришлари зарур. Давлат ва халқ манфаатлари шуни талаб қилмоқда.

Н. НАБАТНИКОВ,
Тошкентдаги 3-нон заводининг бош инженери.

С. КОЗЛОВ,
бош бухгалтер.

Н. ОЛЬХОВА,
план-иқтисод бўлимининг бошлиғи.

Ш. ТЮКТЯЕВА,
смена технологи.

Бу масалани кечиктириб бўлмайди

Биз ҳам «Тошкент ҳақиқати» газетасининг 5 декабрь сонида «Раҳбарлик услубида ҳамон ўзгариш йўқ» сарлавҳали мақола юзасидан ўз фикримизни айтиб ўтмоқчимиз. Биз мақолада ўртага ташланган таклифларни тўла равишда қувватлаймиз. Чунки бу тадбирларнинг амалга оширилиши давлатга жуда катта фойда келтиради.

Кондитер комбинати жуда кичик корхона бўлиб, у бир кеча-кундузда 1-1,5 тонна маҳсулот тайёрлайди, холос. Ваҳоланки, ҳозирги пайтда бу корхона шундай камқувват бўлишига қарамай у ўз бошига мустақил маъмурий-бошқарув аппаратига эга. **Бизнингча, кондитер комбинатини ҳамда 19-нон заводини 1-нон заводи билан бирлаштириш мақсадга мувофиқ бўлур эди.**

Улуғ Ватан урушидан илгари 4-нон комбинати 15 та майда корхонани ўзига бирлаштирган эди. Ана шу корхоналарнинг ҳаммасини бошқарадиган маъмурий аппаратда борйўғи бўлиб 44 киши ишлар эди. Кейинги йилларда нима сабабдандир бу комбинат тугатилди ва унинг ўрнида майда-майда мустақил заводлар ташкил этилди. Натижада маъмурий бошқарув аппаратлари ғоят кенгайиб кетди. Илгари маъмурий аппаратларида 44 киши ишлаган комбинат базасида вужудга келган ҳозирги нон заводларининг маъмурий аппаратида юзларча киши ишлайди. **Шу сабабли ҳам бу майда корхоналарни бир-бири билан қўшиб, йириклаштириш — шу куннинг энг муҳим вазифасидир. Шундай қилинса, маъмурий аппарат қисқаради, ишлаб чиқариш участкаларини малакали кадрлар билан мустаҳкамлаш, таъминот, ҳисоб-китоб ишларини бир жойга марказлаштириш имкони туғилади.**

Ўз тинчлигини бузгиси келмаган, «ортиқча ишлар билан бошимни оғритиб нима қиламан» деган кайфиятдаги баъзи бир раҳбар ўртоқларнинг бу таклифларга тиш-тирноғи билан қарши чиқишлари мумкин. Улар «ишларимиз жуда қийинлашиб кетади», деган баҳона билан эскича ишлашни қаттиқ туриб ҳимоя қилишлари мумкин. **Тўғри, иш кўпаяди, лекин корхоналарга тўғри раҳбарлик қилинган тақдирда, ишлаб чиқаришга мутлақо зарар етмайди, заводлар илгаригидан яхши ишласа ишлайди-ку, аммо ёмон ишламайди.** Тажриба, ҳаёт шуни кўрсатмоқда.

Саноат ва қурилишни бошқариш қайта ташкил этиш тадбирлари амалга оширилаётган бир пайтда айрим мутахассислар бир қатор майда корхоналарни ўзаро бирлаштириб, уларни йириклаштиришни таклиф қилган эдилар. Лекин шунда ҳам баъзи ношуд хўжалик раҳбарлари бу тадбирга икки қўллаб қарши чиққан эдилар. Лекин маҳаллий партия ва совет ташкилотларининг қўллаб-қувватлашлари туфайли кўп корхоналар бирлаштирилди. Иш ёмонлашгани йўқ, балки жуда яхшиланиб кетди. **Ана шу тажрибага таяниб туриб, ҳеч чўчимасдан майда нон заводларини бирлаштириш зарур. Ҳисоб-китоб ишларида қулайлик туғдириш мақсадида ана шу йириклаштирилган заводнинг филиалларида биттадан бухгалтер ва ишлаб чиқариш мудири штатини қолдириш зарур.**

П. НИКУЛИН,
Тошкентдаги 1-нон заводининг бош инженери.

И. ЗЛОБИНСКИЙ,
корхона партия ташкилотининг секретари.

Н. КОРСКИЙ,
завод кадрлар бўлимининг бошлиғи.

АГИТАТОР СУҲБАТИНГДА ФОЙДАЛАН!

Газ саноати халқ хўжалигимизнинг энг ёш тармоғидир

Халқ хўжалигимизнинг энг ёш тармоғи бўлган газ саноати улуғ Ватан уруши йилларида вужудга келди ва қисқа вақт ичида жадал суръатлар билан ривожланди. Кейинги вақтларда мамлакатимизнинг кўпгина районларида газ конлари топилди ва бу табиий газ конларидан кенг равишда фойдалана бошланди. Узоқ масофада газ қувирлари ётқизилди. Мамлакатимизда 1952-1958 йиллар мобайнида газ чиқариш 4 бараварга кўпайди, яъни 7,4 миллиард кубометрдан 30 миллиард кубометрга етди. Энг қулай ва арзон бўлган бу газдан ҳозирги кунда 150 шаҳар ва 200 аҳоли пунити фойдаланмоқда. Шунингдек газ химё саноати учун ҳам хомашёдир, ундан хилма-хил синтетик маҳсулотлар олинмоқда, бу эса миллионлаб пуд ғалла, картошка, ўсимлик ёғини тежаб қолиш имконини бермоқда.

КПСС XXI съездида Н. С. Хрушчевнинг «СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1959-1965 йилларга мўлжалланган контроль рақамлари» тўғрисида қиладиган доклади тезисларида 1965 йилда мамлакатда газ чиқаришни 150 миллиард кубометрга етказиш, яъни 1958 йилдагига нисбатан тахминан беш баравар кўпайтириш кўзда тутилади. Етти йил ичида тахминан 26 минг километр магистраль газ қувирлари ва уларнинг тармоқлари ётқизилади. Бу эса ўн миллион киши яшайдиган 500 дан ортиқ пунктни газ билан таъминлаш имконини беради.

Сўнгги йилларда Ўзбекистон республикаси территориясида очилган жуда катта газ запаслари мамлакатимизда газ саноатини ривожлантиришда муҳим роль ўйнайди. Республикада 1958 йилда 172 миллион кубометр газ чиқарилса, 1965 йилда унинг ҳажмини йилига 18,3 миллиард кубометрга етказиш яъни газ чиқаришни 106 баравар кўпайтириш кўзда тутилади. Бу эса кўпгина шаҳарларни газ билан таъминлаш, республикадаги кўпгина катта корхоналар ва электростанцияларни кўмир билан ишлашдан газ билан ишлашга ўтказиш ҳамда химё саноатини чекланмаган миқдорда хомашё билан таъминлаш имконини берибгина қолмасдан, шу билан бирга Урал ва Ўрта Осиё республикалари саноат районларини газ билан таъминлаш имконини ҳам беради.

ПАРТИЯ ТУРМУШИ

Ишлаб чиқаришга конкрет раҳбарлик қилинсин

(ОЛМАЛИҚ ШАҲАР ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИДАН)

Шаҳар саноат корхоналарининг коллективлари КПСС XXI съезди шарафига социалистик мусобақани кенг қизитиб, ишлаб чиқаришда катта муваффақиятларни қўлга киритмоқдалар. Учинчи кварталга якун ясалганда, саноат корхоналарининг коллективлари социалистик мусобақада яхши кўрсаткичга эришганликлари учун шаҳарга область партия комитети, область ижроия комитети ва область касаба союз Советининг кўчма Қизил байроғи берилди.

Яқинда бўлиб ўтган шаҳар партия конференциясида доклад қилган шаҳарком секретари ўртоқ Ноженкин партия ташкилотлари ишлаб чиқаришни ривожлантиришда қандай роль ўйнаганликлари ҳақида муфассал гапириб берди. Шу билан бир қаторда у, маҳсулот ишлаб чиқаришни янада кўпайтиришга халақит бераётган камчиликларни очиб ташлади.

Шаҳардаги кўпгина корхоналар ва қурилиш ташкилотлари ҳозирнинг ўзидаёқ йиллик планни тўла бажардилар. Шаҳар корхоналарида пландагидан ташқари 15 миллион сўмликдан зиёд маҳсулот ишлаб чиқарилди, маҳсулотнинг таннархини камайтириш ҳисобига белгиланганидан ташқари 13,6 миллион сўм маблағ иқтисод қилинди.

Шаҳар партия комитети ва бошланғич партия ташкилотлари ишлаб чиқаришни такомиллаштириш, янги техника ва илғор технологияни жорий қилиш, ишлаб чиқариш процессларини механизациялаш ва автоматлаштириш, илғорларнинг тажрибасини оммалаштириш, рационализаторлик ва ихтирочилик ҳаракатини ривожлантиришга катта эътибор бердилар.

Ўтган йили бўлиб ўтган шаҳар партия конференциясининг кўпгина делегатлари партия группаларига раҳбарлик қилишни кучайтириш лозимлигини талаб этган эдилар. Шаҳар партия комитетининг ходимлари бунга амал қилиб, партия группаларининг бошлиқлари билан йиғилишлар, якка тартибда суҳбатлар ўтказдилар, уларга амалий ёрдам кўрсатдилар.

Қўрғошин кони пармалаш-портлатиш участкасидаги партия группаларининг бошлиқлари ишни шундай ташкил қилдиларки, натижада ҳозирги вақтда бу ерда ишлаётган ҳар бир коммунист партия топшириғини бажармоқда, партиявий-сиёсий ва ташкилий ишларни олиб боришда актив иштирок этаётир.

Бироқ шаҳар партия ташкилотининг фаолиятида жиддий камчиликлар ҳам юз берди. Айрим корхоналарда, жумладан ғишт, авторемонт заводларида оғир иш процессларини механизациялаштириш суст бораётир, янги техника ишлаб чиқаришга етарли жорий қилинмаётир.

— Бизнинг коллективимиз, — деди конференция делегати Қўрғошинкон конининг экскаватор машинисти ўртоқ Баданов, — руда қазиб чиқариш планини муддатидан олдин бажарди. Лекин ишда айрим камчиликларга йўл қўйилмаганида, янада яхшироқ кўрсаткичларга эришиш мумкин бўлар эди. Ноябрь ойида экскаваторлар қарийб 1200 соат бекор турди. Марказий ремонт-механика заводи бизни яроқсиз шестернялар билан таъминламоқда.

Ҳозирги вақтда йўлчилар, экскаваторчилар, пармаловчиларнинг бригадалари ўртасида коммунистик меҳнат бригадаси номини олиш учун мусобақа кенг тус олди. Биз экскаваторчилар янада унумлироқ ишлаш учун паровозчиларга комплекс бригадалар тузишни таклиф қиламиз. Бу тадбир ишлаб чиқаришни ташкил қилишни яхшилаш ва ишлаб чиқариш кўрсаткичларини ошириш имконини беради.

Олтинтопган комбинати партия комитетининг секретари ўртоқ Климачев яхши қарорлар қабул қилгани ҳолда, уларни амалга ошириш учун ҳамма вақт ҳам бирдай активлик билан кураш олиб бормаганлиги учун шаҳар партия комитетини танқид қилди. Шаҳар партия комитети ишлаб чиқаришни яхши йўлга қўйиш юзасидан маслаҳатлашиш мақсадида инженер ва техниклар, ишлаб чиқариш илғорларининг йиғилишини бир марта ҳам ўтказмади.

Шаҳар партия комитетининг айрим ходимлари узлуксиз равишда текшириш ўтказиш ва ревизия қилиш, қарорлар ёзиш ва уларни кўчириш ишнинг яроқсиз услуби эканлигини, асосий масала эса жонли, конкрет раҳбарлик қилишдан иборат эканлигини эсдан чиқариб қўйганлар.

Делегат ўртоқ Аҳмадиев сиёсий иш одатда фақат корхоналардагина олиб борилаётганлигини, агитаторлар ва лекторлар меҳнаткашларнинг уйларида камдан-кам бўлишларини кўрсатди.

«Алмаликсвинецстрой» тресги 3-қурилиш участкасининг экскаваторчиси ўртоқ Африкантов қурилиш бошқармасининг коллективи КПСС XXI съездини муносиб кутиб олиш учун бошланган социалистик мусобақага қўшилиб, йиллик планни муддатидан олдин бажарганлигини, съезд шарафига янги оширилган мажбуриятлар олинганлигини қайд қилиб, қурилиш суръатини тезлаштириш учун жуда катта имкониятлар мавжудлиги ҳақида гапирди.

Айрим экскаваторчилар автотранспорт билан таъминлаш яхши йўлга қўйилмаганлиги сабабли планни бажармаётирлар. Запас қисмларнинг етишмаслиги ҳам ишга халақит бераётир.

— Раҳбар партия ходимлари, — деди у, — корхоналарда камдан-кам бўладилар, меҳнат қандай ташкил қилинганлиги билан етарли қизиқмайдилар, меҳнаткашларга маданий-маиший шароит яратиб беришни яхшилаш, ёшлар ўртасида тарбиявий ишларни кучайтириш ҳақида талаб этилган даражада ғамхўрлик қилмайдилар.

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг партия XXI съездида қиладиган доклади тезислари ва КПСС Марказий Комитети ҳамда СССР Министрлар Советининг халқ маорифини қайта қуриш ҳақидаги тезислари конференция делегатларининг диққат марказида турди. Делегатлар бу муҳим тарихий ҳужжатларни қизғин маъқуллаган ҳолда, етти йиллик планда олдинга сурилган вазифаларни амалга ошириш йўллари ҳақида гапирдилар.

* * *

Шаҳар партия комитетининг бўлиб ўтган пленумида шаҳарком секретарлари қилиб В. Ноженкин ва М. Николаева ўртоқлар сайландилар.

КПСС XXI СЪЕЗДИ ШАРАФИГА

★

Ўзбекистонда бинокорлик бўйича илмий-текшириш институти

Юқори сейсмика, иссиқ иқлим маҳаллий қурилиш материалларининг ўзига хос хусусиятлари — Ўзбекистонда уй-жой бинолари, саноат корхоналари корпуслари ва гидротехник иншоотлар қуришда ана шу хусусиятларни ҳисобга олиш зарур. Республикамизда келгуси етти йилликда қурилиш ишлари жуда кенг кўламда олиб борилади. Юқорида кўрсатилган маҳаллий хусусиятларни ўрганиш, бинокорликка оид бошқа проблемаларни ҳал этиш учун республикада Ўзбекистон бинокорлик илмий-текшириш институти ташкил этилди. Бу институт СССР архитектура ва бинокорлик академияси системасига киради.

Институтнинг илмий кучлари архитектура, сейсмологияга доир бир қанча илмий проблемаларни, шунингдек қурилиш материаллари ва махсус конструкциялар тайёрлашнинг прогрессив технологиясини ишлаб чиқадилар ва объектларни қуришда меҳнатни ташкил этиш масаласи билан шуғулланадилар. Бинокорлик физикасининг янги проблемаларини ўрганиш институт тадқиқот ишларининг муҳим соҳаси ҳисобланади. Бунда Ўзбекистоннинг янги ўзлаштирилган районларида яшаш учун қулай шароитлар вужудга келтириш кўзда тутилади.

Бундан ташқари институт республикадаги проект институтлари ва бошқа муассасалар томонидан олиб борилаётган бинокорлик масалаларига доир илмий тадқиқот ишларини ҳам мувофиқлаштириб туради. (ЎзТАГ).

Тошкент Халқ хўжалик кенгаши енгил саноат бошқармасига қарашли Тошкент трикотаж фабрикасининг коллективи ўртасида партиямизнинг XXI съезди шарафига бошланган социалистик мусобақа кун сайин, соат сайин тобора кенг қулоч ёймоқда. Мусобақа жараёнида ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторларининг сафи тинмай кенгаймоқда. Аҳил ва меҳнатсевар коллективнинг кўпчилиги шу кунларда съездолди меҳнат вахтасида туриб ишламоқда. Шулардан бири илғор ишчи ўртоқ К. Денисовадир. Бу чевар муттасил 12 йилдан бери шу корхонада ишлаб келмоқда. Кўп қатори у ҳам съезд шарафига мажбурият олган. Ҳозир у кунлик топшириқни 170 процентгача етказиб бажармоқда. Суратда: ўртоқ К. Денисова иш устида.

В. Салов фотоси.

Йиллик план бажарилди

Республика кўрлар жамиятининг саноат корхоналари коллективлари КПСС XXI съезди шарафига бошланган умумхалқ социалистик мусобақасига қўшилиб кун сайин янги-янги муваффақиятларни қўлга киритмоқдалар. Жамият бўйича ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш йиллик плани муддатидан бир ярим ой илгари бажарилди. Шу давр ичида пландан ташқари 8 миллион 370 минг сўмлик маҳсулот тайёрланди.

Социалистик мусобақада Тошкент ўқув-ишлаб чиқариш мастерскойи, чўтка фабрикаси, Сирдарёдаги ўқув-ишлаб чиқариш корхоналарининг меҳнатсевар коллективлари айниқса юқори кўрсаткичларни қўлга киритдилар. Мавжуд резервлардан унумли фойдаланиш ва илғорлар тажрибасини кенг оммалаштириш туфайли шу йилнинг ўтган ойлари мобайнида жамият корхоналарида меҳнат унумдорлиги пландагига нисбатан 12 процент ошди ва маҳсулот таннархи 3 миллион 388 минг сўмга камайди.

КПСС Марказий Комитети ноябрь Пленумининг қарорларидан руҳланган жамият саноат корхоналарининг коллективлари йил охиригача қўшимча равишда яна 12 миллион сўмлик турли хил маҳсулотлар ишлаб чиқариш юзасидан ўз зиммаларига оширилган мажбурият олдилар.

А. ТУЛИБОЕВ.

Муваффақиятларимизни мустаҳкамлаймиз

Конторамиз коллективи областимиз қишлоқларини электрлаштириш соҳасида жуда катта тадбирларни амалга оширмоқда. Бизнинг коллектив ҳам кўп қатори партиямиз XXI съездини меҳнатда муносиб совғалар билан кутиб олиш учун бошланган умумхалқ социалистик мусобақасига қўшилиб, 1958 йил учун белгиланган топшириқни муддатидан деярлик икки ой илгари — 6 ноябрда шараф билан бажарди. Бундан ташқари областимиз районларидаги колхозларга ташкилий-техника ёрдам кўрсатиш иши тубдан яхшиланди. Биз йил бошидан бери 3 миллион 400 минг сўмлик ёрдам кўрсатиб, планни бир ярим баравардан ошириб адо этдик.

Бу йил мавжуд қишлоқ электр установкаларини капитал ремонт қилиш, уларни кенгайтириш ва реконструкциялаш бўйича жуда катта ҳажмда ишлар амалга оширилди. Янгидан умумий қуввати 3400 киловаттли бир қанча электр установкалари фойдаланишга топширилди. Пландаги 55 километр ўрнига, 100,6 километр узунликдаги юқори ва паст кучланишли электр линиялари қурилди. Шу билан бирга, умумий қуввати 3430 киловатт бўлган 33 та трансформатор подстанциялари ишга туширилди. 82,2 километр узунликдаги электр линиялари ва 17 трансформатор подстанцияси ремонт қилинди.

Ишлаб чиқариш процессларини механизациялаш ва автоматлаштириш давлат планини бажаришда ҳал қилувчи роль ўйнади. Натижада энергияни реализация қилиш ҳаражатлари 5 процент камайди ва давлатнинг 620 минг сўмлик маблағи иқтисод қилинди.

Коллективимизнинг фидокорона меҳнати натижасида областимиздаги айрим районлар тўла электрлаштирилди. Янгийўл, Орджоникидзе, Калинин районларидаги барча колхоз, совхоз ва РТСлар энергия билан тўла таъминланди. Йил охиригача Қорасув ва Тошкент районларини тўла электрлаштириш ишлари тугалланади.

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг етти йиллик план проекти ҳақидаги доклади тезисларида кўрсатилишича, 1959 — 1965 йилларда қишлоқ районлари тўла электрлаштирилади. Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг бундай ғамхўрлигидан илҳомланган конторамиз коллективи йил охиригача қўшимча равишда яна 7,5 миллион киловатт-соат электр энергиясини реализация қилиш ва колхозларга 100 минг сўмлик ташкилий-техника ёрдам кўрсатиш мажбуриятини олди. Шу кунларда ишчи ва инженер-техник ходимларимиз бу мажбуриятни тўла ва ошириб бажариш учун астойдил меҳнат қилмоқдалар.

М. САИДОВ,
«Главсельэлектро» Тошкент область конторасининг директори.

Пахтакорлар беҳад миннатдор

(РЕДАКЦИЯГА КЕЛГАН ХАТЛАРГА ОБЗОР)

Областимизнинг қайси бир пахтакор колхози ёки совхозига борманг, колхозчилар билан ёнма-ён туриб меҳнат қилаётган, республикамизнинг 3 миллион тоннаси учун курашига ўз ҳиссасини қўшаётган шаҳарлик студентлар, ишчи ва хизматчилар, қишлоқ мактабларининг ўқувчиларини учратасиз.

Бу ватанпарварлар пахта йиғимтериминининг ҳозирги сўнгги, ҳал қилувчи дамларида ҳам суръатни бўшаштирмай, далада қолган ҳосилни охирги кўрагигача йиғиштириб олиш учун ғайратга-ғайрат қўшиб ишламоқдалар.

Кўпгина мактаб коллективлари, студентлар бригадалари ўз мажбуриятларини бажариб, қўшимча мажбуриятлар олаётирлар.

Молия-иқтисод институти студентлари Оққўрғон район пахта далаларида колхозчиларга катта ёрдам бермоқдалар.

Шу институт студенти М. Абдуллаев бизга ёзган хатида бундай дейди: «Институтимиз коллективи ҳозиргача давлатга 1550 тонна «оқ олтин» териб топшириб, ўз устларига олган мажбуриятларини муддатидан илгари бажардилар. Студентлар яна 1000 тонна кўсак териб беришга аҳд қилдилар».

Ўрта Чирчиқ районидаги «Ленин йўли» колхозида Театр бадиий рассомлик институтининг 150 дан ортиқ студенти ишламоқда. Ўртоқ Т. Усмоновнинг хабар қилишича, бўлажак санъаткорлар 150 тонна пахта, 50 тонна кўсак териб берганлар.

Верхне-волинск районидаги «Социализм» совхозининг 1-бўлимида пахта тайёрлаш давлат плани ошириб бажарилди. Планни тўлдиришда ёрдамчиларнинг ҳиссаси салмоқлидир. «Бўлимнинг 61 процент пахтаси студентлар кучи билан терилди», — деб ёзади ўртоқ Н. Холмуродов.

Студент-теримчиларнинг намунали ишлари ҳақида шу райондан ўртоқ Ҳ. Тўев ҳам ёзиб юборган.

Пойтахт студентларининг қишлоқ хўжалик ходимлари, колхоз ва совхоз ишчиларига кўрсатаётган катта ёрдами газетхонлардан Т. Мирзааҳмедов, К. Ноипов, М. Ҳамидов, Ҳ. Худойқулов, А. Ҳасанов, Ҳ. Муқимов ўртоқларнинг хабарларида ҳам таъкидлаб ўтилади.

Пахта далаларида меҳнат қилаётган қишлоқ мактабларининг ўқувчилари партия ва ҳукуматимизнинг республикамиз халқига қарата чиқарган Мурожаатига жавобан ўзаро социалистик мусобақани авж олдириб юбордилар.

Октябрь қишлоқ районидаги 7-мактабнинг Н. Юнусова, Ў. Шерматова, Т. Қурбоналиев ва Гулистон районидаги 2-мактабнинг В. Хоружев, О. Мамадалиева, М. Зокирова ҳамда Хўжакент қишлоғидаги 19-мактабнинг У. Олимова, А. Юсвалиева сингари юзларча ўқувчилари Мурожаатга жавобан яна 1-1,5 тоннадан кўсак териб беришга сўз бердилар.

Газетхонлар Ҳ. Убайдуллаев, Б. Берштам, Д. Абдиев ва Н. Содировлар шулар ҳақида ёзганлар.

Меҳнат унумини сусайтирмай, кунига 100 — 130 килограммдан кўсак тераётган ёрдамчи ўқувчилардан колхоз аъзолари беҳад хурсанд бўлмоқдалар. Ўртоқ У. Розиқулов, А. Каршибоев ва М. Ниёзовлар Ўрта Чирчиқ районидаги 3, Оққўрғон районидаги 17-ўрта мактаблар ва Тошкентдаги пойафзал ва кийим тикувчилар техника билим юртининг колхозчилар ҳурматига сазовор бўлган меҳнатсевар ўқувчилари ҳақида ёзиб юборганлар.

Оққўрғонлик ўртоқ А. Тожиддинов қуйидагиларни билдиради: «Район халқ маорифи бўлими терим мавсуми бошланиши билан район мактабларининг 100 га яқин ўқитувчисидан иборат махсус бригада ташкил қилган эди. Бу ўқитувчилар бригадаси теримда актив иштирок этиши билан бирга «Октябрь 40 йиллиги» колхозининг оммавий-сиёсий ишларини яхши йўлга қўйиб юборди».

Газетхон А. Иноғомов эса область трахома диспансерининг Орджоникидзе районидаги Сталин номли колхозга чиқиб яқиндан ёрдам бераётган врачлари ҳақида хабар қилади.

Шаҳар мактабларининг минглаб ўқувчилари ҳам пахта далаларига чиқиб, ҳосилни йиғиб олишда колхозчиларга катта ёрдам кўрсатдилар.

Оҳангаронлик Н. Қаюмов, Октябрь район Ленин номли колхоздан Т. Имомов, бекободлик Б. Тайкенов ўртоқлар мамлакатга 3 миллион тонна «оқ олтин» топширишдек умумхалқ ишига ўз ҳиссасини қўшган шаҳарлик ўқувчиларнинг катта кўмаги ҳақида хат, хабарлар ёзиб юборганлар.

Газетхонлардан М. Маматов, Ғ. Ёқуббоев, Ҳ. Муҳиддинов, Б. Мирзаахмедов, Т. Маматов, Э. Шукуров, Ф. Шабанова, О. Тиловбердиев, П. Самбетов, М. Шамонов, Э. Бойсинов, А. Дўсмуродов, Э. Аҳмедов, Ж. Хайтенов, Б. Сафаров, Т. Қобилов, М. Холматовнинг хатларида ҳам колхоз ва совхоз ишчиларининг шаҳарлик биродарларидан беҳад миннатдор эканликлари билдирилади.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» МАТЕРИАЛЛАРИ ИЗИДАН

Медицина хизмати яхшиланди

«Ўзбекистон ССР 5 йиллиги» совхози ишчиларидан бир группасининг 6-бўлимда касалларга медицина хизмати кўрсатиш ёмон аҳволдалиги, медпункт фельдшери Г. Гаранинанинг ўз ишига совуққонлик билан қарашидан шикоят қилган хати газетамизнинг шу йил 3 сентябрь сонида босилган эди.

Қуйи Чирчиқ район санитария-даволаш бирлашмаси бош врачи ўртоқ Аюбованинг редакцияга маълум қилишича, хабарда келтирилган фактлар текшириш натижасида тўла тасдиқланган. Совхоз ишчиларига медицина хизмати кўрсатиш иши тартибга солинган.

ОВДА

ҲИКОЯ

<>

Балиқ ови жуда гаштли нарса. Саҳарда дарё лабида қармоққа термулиб ўтирганга нима етсин?! Айниқса ёз кунлари ҳаво иссиқдан димиқиб, жимир-жимир қилиб турган, шовқин-суронли азм шаҳар кўзингга тор кўриниб қолган маҳаллари далага чиқиб қолсанг борми, бутун чарчоғингни унутасан-қўясан.

Ана шундай кунларнинг бирида ўғлимни машинага ўтқаздим-да, қўлига иккита қармоқни бериб, «Коммунизм» колхозига жўнадим. Кун чиқмасдан балиқ ишқибозлари йиғиладиган жойга етиб келдик. Дала ҳавоси таъсир қилди шекилли, бир пастда ўғлимнинг қорни очиб қолди. Уйдан овқатланиб чиққанимизга қарамай, мен ҳам яхшигина нонушта қилишга қарши эмас эдим. Ота-бола зўр иштаҳа билан хотиним тугиб берган нарсаларни баҳам кўрдик. Кейин қармоқларни секин сувга ташладик. Ҳаммаёқ жимжит, фақат сувнинг ёқимли шилдирашигина эшитилади. Қуёш қиздириб келаётибди, лекин дарёнинг салқини билан сезилмайди. Ўқтин-ўқтин чап томонимиздаги қалин бедазордан бедана пит-пилиқлаб қолади. Ўғлимнинг кўзи қармоқда бўлса ҳам, хаёли ўша ёқда. Бедана авжига чиққан сари қармоқни унутарди, қармоқ қимирласа ҳам иши йўқ. Бунга менинг жаҳлим чиқади-ю, лекин индамайман. Аслида даланинг завқи ҳам шу-да ўзи! Нима қилсанг ҳам куннинг бекорга ўтмайди, кўнглинг чоғ бўлиб уйга қайтасан.

Шу алпозда қанча вақт ўтганини билмайман, бир йигитнинг биздан сал нарироққа келиб ўтирганини кўриб қолдим. Ичимда «бу ҳам бизга ўхшаганлардандир», деб аввал унча эътибор бермадим, бир қараб қўйдим, холос. Назаримда ҳали ёш — йигирма-йигирма бешларда бўлса керак. У тиззаларини қучоқлаб, бошини эгганича ўтирарди. Чимирилган бароқ қошлари остидаги йирик қора кўзлари маъюсланиб, бир нуқтага тикилган, рангги ўчган...

Шу маҳал қармоғимни бир нарса тортқилай бошлади. Суюнганимдан чапак чалиб юбордим.

— Аҳаджон, ўғлим, қара, тутилди! — дедим қармоқни тортиб. Лекин ўғлим индамади.

— Дада, — деди у бироздан сўнг шивирлаб.—Анови кишини қаранг, йиғлавотти.

Ҳақиқатан ҳам йигитнинг кўзлари жиққа ёш эди. У қараб қўйганимни сезди шекилли, сапчиб ўрнидан турди-да, қўрғон орқасига ғойиб бўлди.

— Дада, нега йиғлавотти?—сўради Аҳад.

— Билмадим, — дедим нима дейишимни билмай. — Бирон нарсадан хафадир-да.

— Катта кишининг йиғлашини энди кўришим... — деди нима учундир ҳайрон бўлиб Аҳад.

— Чунки эркаклар йиғламайди, жуда оғир пайтлардагина йиғлайди.

Бу тўмтоқ жавоб Аҳадни қаноатлантирмади, шекилли, зарб билан қармоқларни улоқтирди-да, жим бўлиб қолди. Мен ҳам нотаниш йигитни тезда унутдим.

Ов ёмон бўлмади. Кечга яқин корзинкани тўлатиб йўлга тушдик. Катта кўчага чиқаверишдаги сойликка етиб келганимизда ҳеч кутилмаган воқеа юз берди: машинанинг балони ёрилиб кетди. Колхоз гаражида бир соатчадан сўнг завгар келишини айтишди. Уни пойламасдан иложим йўқ эди. Ўғлимни етаклаб шу сойликда қурилган чойхонага кирдим. Чойхонада ўзидан катта самоварни пуфлаб ўтирган ўн беш-ўн олти ёшлар чамасидаги чойхоначи боладан бошқа ҳеч ким йўқ эди. Бир чойнак кўк чой сўраб, тўрдаги кроватга ўтирдим. Ҳали чойни ҳўплаганим ҳам йўқ эди-ки, басавлат бир мўйсафид кириб келди. Унинг кўзлари бежо, ҳаракатлари шиддатли эди.

— Ҳайдаржон, — деди у баланд овоз билан. — Ўғлим буёққа кел!

— Лаббай, амаки? — Чойхоначи бола югуриб унинг олдига келди.

— Аввал битта аччиқ чой бер!— деди чол кроватга чордона қуриб,— кейин Холмат акангникига бориб кел, саманини бериб турсин. Шокир отам сўрадилар дегин.

— Хўп бўлади, чой дам еса ўзингиз оларсиз. Мен кетдим.

Бола югуриб ташқарига чиқиб кетди. Шокир ота бир пас жим ўтиргач, биз томонга ўгирилди. Аҳад тўрқовоқда турган бедана билан машғул эди, буни у кўриб жилмайиб қўйди-да:

— Ўғилча беданага ишқивозми, дейман? — деб сўради.

— Бунинг ишқи тушмаган нарса йўқ, — жавоб бердим мен, кейин чой қуйиб узатдим. — Қани, марҳамат.

— Шаҳарданмисиз? — сўради чойни олаётиб.

— Ҳа, бир айланиб чиққан эдик.

— Бу ерларни айланса арзийди. Яхши жойлар...

Шокир ота ўйланиб қолди.

— Қирдан келаяпман, — деди бироздан сўнг ўзидан-ўзи. — Зоотехник ўғлимиз бор эди, икки кундан бери йўқ. Энди уйига, Бектемирга бориб келмоқчиман.

Мен ҳайрон бўлиб унга қарадим.

— Ҳеч кимга айтмабдими?

— Бе, у арз қиладиганлардан эмас. Юрагига тугиб кетаверади. Бировга айтмайди.

— Нима, бирон нарсадан хафамиди?

— Хафа бўлганда қандоқ?—Шокир ота ўрнидан бир қўзғалиб қўйди. — Бола бечорани қаттиқ койишибди.

— Нега?

Саволим жавобсиз қолди. Шокир ота қўлидаги бўш пиёлага термулганича анчагача хаёл суриб ўтирди. Кейин қаттиқ изтироб чеккан одамдек ўксик овоз билан гапира бошлади.

— Пичоқни ўзингга ур, оғримаса бировга, дейишади. Киши ўзининг фойдасини билмаса, номаъқулчилик қилгани-қилган. Қосимжон мана тўрт йил бўлибдики, ўқишни битириб келди. Шу тўрт йил ичида битта зоотехникнинг қилган ишларини таърифлаш қийин. Барака топгур, фермани бошқатдан қурдирди, сигирларнинг зотини яхшилади. Илгари сигирларни Қумариққа обориб суғорсак, энди ҳар бир охирда темир коса! Тумшуғини тиқди, сув чиқади. Ана шундоқ йигитни хафа қилиб ўтиришибди-я! Бунақа одамлардан ўнта эмас, мингта қўзи айлансин!

Шокир отанинг сўнгги гапи мени қизиқтириб қўйди. Лекин бу билан нима демоқчи эканлигига тушунмадим. Жумбоқни ўзи ечди.

— Бир куни Қосимжон олдимга келди. Ўёқ-буёқдан гаплашиб ўтириб, қўйларни кўпайтириш ҳақида сўзлаб қолди.

— Ота, — деди, — шу қўйларни қишда, чилла чиқмасдан қўзилатсак? Нима дейсиз?

Унинг бу гапи мени ўйлатиб қўйди. Ахир ўйламаса бўладими? Гап бир-иккита қўй устида кетса майлийди. Колхознинг мингдан ортиқ совлиғи бор. Шуларни қишда қўзилатиш осон иш эмас. Ростини айтсам, нима дейишимни билмай қолдим. Авваломбор — мана ҳозир етмишга қадам қўйдим, эсимни таниганимдан бери қўйчивонлик қиламан — бу ишдан қанақа наф бор, тушунмадим.

— Болам, нима деяпсан ўзинг? — дедим охири.

Қосимжон тушунтирди.

— Агар қишда қўйлар қўзиласа, биринчидан жуни кўпаяди, иккинчидан кузда қочириш мумкин бўлади. Тўғримасми?

Мен бу ёш йигитнинг гапига қойил қолдим. Тўғри, баҳорда туғилган совлиқ қўйлар иккинчи йилга қочирилади. Бир йил бекорга ўтади. Қишда туғилса-чи? Бунинг турган битгани фойда-ку?! — дедим ичимда. Лекин Қосимжонга «яхши ўйлабсан» демадим. Бир нарса мени қўрқитиб қўйди. Мулоҳазамни унга айтдим.

— Қиш совуқ, жой чатоқ-ку?

— Бу қийин иш эмас. Ферма мудирини, раисни кўндирамиз.

— Ундай бўлса бошқа гап, — дедим ичимда унга таҳсин ўқиб.

— Раҳмат, эртадан ишга киришамиз! — Қосимжон хурсанд бўлиб чиқиб кетди.

Лекин эртасига хомуш бўлиб қайтди. Билсам ферма мудири ҳам, раис ҳам рози бўлишмабди.

«Бу хавфли» дебди биттаси, иккинчиси бўлса:

— Аввал бошқалар қилиб кўрсин, кейин биз, — дебди.

Қосимжонга шу куни жуда раҳмим келиб кетди. Раисдан хафа бўлдим. Бир одам жон куйдириб, колхозни бойитаман деса-ю, кўнмаса. Бу нима деган гап ахир!

Шокир ота гўё мен раисдай, жаҳл билан тикилди.

— Кўп ўйладим, — деди у яна гап бошлаб. — Отаримизда уч юз бош совлиқ бор. Юзтасини синаб кўрмаймизми, — дедим ўзимча. Фикримни Қосимжонга ҳам айтдим. Қосимжоннинг севинчдан боши осмонга етди. Икки киши ишга тушдик. Куз кирмасдан юз совлиққа мўлжаллаб жой ҳозирладик. Мана, қиличини яланғочлаб қиш ҳам келди.

Шокир ота чой қуйиб менга узатди. Ўзига ҳам пиёлани тўлдириб қуйиб қўйди. Кейин худди мени унутгандай, бедана билан овора бўлиб ўтирган Аҳадга ўгирилди-да:

— Ўғлим, сен чой ичмайсанми? — деди жилмайиб.

Аҳад уни эшитмади.

— Бола-да, ўйин бўлса бўлди буларга, ҳамма нарсани унутади, булар...

— Хўш, кейин нима бўлди? — сўрадим мен унинг гапини бўлиб.

— Кейинми? Кейин бошимиз азобдан чиқмади. Худди чилла пайтида ўтовда ўтирган эдим, биров мени чақириб келиб қолди. Қарасам, Қосимжон.

— Юринг! — деди у ҳовлиқиб. — Туғди!

Пўстинни елкага ташладим-у, кетидан югурдим. Совлиқларнинг ҳаммаси кетма-кет қўзилай бошлаган эди.

Ўтган йили қиш қаттиқ келди. Қўзиларни пўстин, чопон, қанор, ишқилиб, нимаики бор бўлса, шу билан ёпсак ҳам бўлмади. Юз ўттизтасидан йигирматаси ҳалок бўлди. Бечора Қосимжон куйганидан ўзини қаёққа уришини билмайди, денг! Уришдим, алдадим, қани кор қилса. Ҳай, бўлар иш бўлди, лекин бу тажриба кўзимизни очди. Йигирматача қўзи нобуд бўлса ҳам, қишда қўзилатишнинг фойдаси катта эканлигини тушундик.

Аммо, ука, «тавба» дейдиган ишлар ҳам бўлар экан. Қосимжон қилган ишнинг яхшилиги маълумку, раиснинг қаршилик қилганига куясан. Тўғри, унинг гапига қулоқ солмадик, лекин хато қилдикми. Буни ўзи ҳам билади, назаримда. Қосимжоннинг маслаҳати билан ўстирилган қўзиларни ҳозир кўрсангиз, ҳавасингиз келади. Шундай бўлса ҳам гап келганда, раис нобуд бўлган йигирмата қўзини қистириб ўтмасдан қўймайди-да! Ўтган куни правление мажлисида яна гапирибди. Қосимжонни хафа қилибди. Бундан кўра: «Менинг рухсатимсиз иш қилманглар!» деб гапни чўрт кесиб қўяқолса бўлмайдими?

Шу маҳал Ҳайдар келиб қолди.

— Обкелдим, Шокир ота! — деди отнинг тизгинини қўлда тутиб.

— Раҳмат, ўғлим — Шокир ота совуб қолган чойни симирдида, ўрнидан турди.—Боя раиснинг олдига кирдим. Хафа қилиб қўйганига пушаймон. «Ипакойим»лигини қайдан билай» — деди. «Энди унга бошқача муомала қиламан», деди. Ростда, беш панжа баравар эмас, одам ҳам шунақа. Бирини ака десанг, бирини ука дейиш керак.

Шокир ота шундай деди-да, отга миниб жўнади. Мен ҳам Аҳад билан гаражга қараб кетдик. Йўл-йўлакай боя Қумариқ лабида тиззаларини қучоқлаб ўтирган йигит эсимга тушиб кетди. Назаримда шу йигит Қосимжон эди. «Кўнгли бўш экан» деб қўйдим ичимда. Лекин юрагининг калиди топилса, қўлидан катта ишлар келар экан. Ҳа, агар Шокир ота сингари кишилар бошидан силаб турса, кўп нарсанинг уддасидан чиқиши турган гап.

Шу маҳал оталик меҳрим қўзиб ўғлимни Қосимжоннинг ўрнида кўргим келиб кетди.

— Қосимжон акангдақа бўласанми? — сўрадим елкасига қўлимни қўйиб.

— Нима? — деди Аҳад тушунмай.

Мен жавоб ўрнига кулиб қўйдим. Орадан кўп вақт ўтмай балонни янгиладик.

Машинамиз катта кўчадан қоронғуликни ёриб сузиб кетди.

Ўлмас УМАРБЕКОВ.

ТЎСАТДАН ҲУЖУМНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРАЛАРИ МАСАЛАСИ ЮЗАСИДАН

Совет ҳукуматининг декларацияси

Экспертларнинг Женева кенгашида қатнашаётган СССР вакили 28 ноябрда тўсатдан ҳужумнинг олдини олиш чоралари масаласи юзасидан Совет ҳукуматининг декларациясини эълон қилди. Декларацияда айтилишича, тўсатдан ҳужум хавфини камайтириш соҳасида баъзи реал тадбирлар кўриш тўғрисида бир қарорга келиш имконияти бор. Қуриқликда контроль постлар тузиш ва тегишли районларда аэрофотосъёмкалар ўтказиш ана шу тадбирларнинг негизи бўла олур эди. Совет ҳукумати Европа давлатлари территорияларидаги чет эл қуролли кучлари сонини камида учдан бир қисм миқдорида камайтириш ва Германия Федератив Республикаси ҳамда Германия Демократик Республикаси территорияларида ялпи қирғин қуролининг замонавий турларини жойлаштирмаслик тўғрисида ҳам бир битимга келишни таклиф этади.

Декларацияда таъкидлаб ўтилишича, қуролсизланиш проблемаси юзасидан кўп йиллар мобайнида олиб борилган музокаралар тажрибаси кўрсатганидек, ғарб давлатлари ядро қуролини тақиқлаш ва оддий қурол-яроғларни анча қисқартишга рози бўлмаётган ҳозирги шароитда ҳам ана шу масалалар юзасидан бир битимга келиш имконияти мавжуддир.

Совет ҳукумати қуриқликдаги контроль постларини темир йўл узелларида, йирик портларда ва автомагистралларда ўрнатишни таклиф этади. Ана шу постлар (тегишли мамлакатлар билан келишувга мувофиқ) Буюк Британия, Франция, Голландия, Бельгия, Люксембург, Италия, Германия Федератив Республикаси, Германия Демократик Республикаси, Чехословакия, Польша, Венгрия, Руминия, Болгария, Албания, Греция, Туркия, Эроннинг барча территорияларида, СССРнинг ғарбий чегара районларида ва АҚШнинг шарқий қирғоқларида ўзаро келишилган пунктларда ўрнатилиши лозим. Совет Иттифоқи Варшава шартномаси ташкилотида аъзо бўлган мамлакатлар территорияларида 28 пост (СССРда 6 пост), НАТО ва Бағдод пактида қатнашувчи мамлакатлар территорияларида эса, 54 пост (АҚШ да 6 пост) вужудга келтирилишига розидир.

Контроль постлар тўғрисидаги таклиф Варшава шартномасида қатнашувчи барча мамлакатларнинг территорияларига тааллуқли бўлганлиги сабабли, НАТОнинг Европада жойлашган аъзоларининг лоақал кўпчилиги ана шу постлар жойлаштириладиган зона доирасига кириши керак.

Декларацияда Европадаги аэрофотосъёмкалар зонасини НАТО ва Варшава шартномаси мамлакатларининг асосий қуролли кучлари ўртасидаги чегара линиясидан 800 километр шарқ ва ғарб томонда, шунингдек, Грецияда, Туркияда ва Эронда ўрнатиш таклиф этилади. Бу зонага Японияни ҳам киритиш зарур, чунки бу ерда жойлаштирилган чет эл ҳарбий базаларидан тўсатдан ҳужумни амалга ошириш учун фойдаланиш мумкин.

Европа давлатлари территорияларида чет эл қуролли кучлари сонининг камайтирилиши, дейилади декларацияда, ана шу райондаги аҳволни нормаллаштириш йўлида биринчи қадам бўлур эди, Европа хавфсизлигини мустаҳкамлаган бўлур эди.

Ядро қуролига эга бўлган давлатларнинг ана шу қуролни Германиянинг ҳар иккала қисмида жойлаштирмаслик мажбуриятини олишлари ҳам Европадаги барча халқларнинг туб манфаатларига жавоб берган бўлур эди. Германияда, ҳатто, кичик бир можаро ҳам дунёнинг тақдири учун оғир оқибатлар вужудга келтириш билан таҳдид қилади.

Совет ҳукумати таассуф билан шу нарсани қайд қиладики, Женева кенгашининг ишлари тўғрисида ғарб давлатлари томонидан тақдим этилган программа лойиҳасида тўсатдан ҳужумнинг олдини олиш тадбирлари тўғрисидаги ва шу мақсадда бирор амалий чоралар кўриш ҳақидаги масала кўтарилмайди. Ғарб давлатлари Варшава шартномасида қатнашувчи давлатларнинг ҳарбий потенциалини аниқлаш билангина шуғулланишни хоҳлайдилар, деган таассурот пайдо бўлади. Башарти, СССР ва кенгашда қатнашаётган унинг иттифоқчилари худди шу йўл билан ҳаракат қилганларида, кенгашнинг иши давлатлар ўртасида ўзаро ишончсизлик ва шубҳаларни кучайтиришга олиб келган бўлур эди, холос.

Совет ҳукумати, дейилади декларацияда, янги уруш хавфини камайтириш соҳасида амалий натижаларга эришмоқ учун бутун кучларини сарф қилишга тайёрдир. (ТАСС).

Африка халқларининг сиёсий ва иқтисодий мустақиллиги мустаҳкамланишини тилаймиз

Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги Совет комитети Африка халқларининг 8 декабрда Гана пойтахти — Аккрада очиладиган конференцияси номига табрик телеграммаси юборди.

Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги Совет комитети шу кунларда Аккрада тўпланган Африка халқлари конференцияси қатнашчиларига қардошлик саломи йўллайди, дейилади телеграммада. Африканинг мустақил давлат бўлиб яшаш ҳуқуқини курашиб қўлга киритган халқларига сиёсий ва иқтисодий мустақилликлари мустаҳкамланишини, миллий маданиятнинг ҳар тарафлама ривожланишини ва моддий фаровонликнинг ўсишини истаймиз. Биз ўз миллий мустақиллиги йўлида курашаётган халқларнинг ўз ҳаққоний ишлари яқин келажакда тўла ғалаба қилишини қизғин тилаймиз.

Африка халқларининг овози бутун дунёда тобора баралла янграмоқда. Осиё халқлари билан қардошларча бирдамлик алоқалари орқали бирлашган Африка халқлари Бандунг ва Қоҳирада эълон қилинган принципларни қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқдалар. Азиз қардошларимиз, сизларни табриклаш билан бирга, сизнинг конференциянгиз халқлар бирдамлиги янада мустаҳкамланишига ва Африкани мустамлакачилар ҳукмронлигидан тамомила озод қилиш учун, бутун дунёда тинчлик учун курашда барча прогрессив кучларнинг жипслашувига ёрдам беради, деб ишонч билдирамиз. (ТАСС).

Антрактидадаги совет станцияси Польшага топширилди

СССР ҳукумати Польша ҳукуматининг илтимосига мувофиқ, Антарктидадаги Оазис совет илмий станциясини илмий тадқиқотлар ўтказиш учун Польшага текин топширишга қарор қилди.

Мавжуд маълумотларга кўра, поляк олимларининг биринчи группаси Антарктидага бу йил «Михаил Калинин» совет пассажир теплоходида жўнаб кетади. Теплоход олимларни олиб кетиш учун Гдиняга кириб чиқади.

Польшага топширилган станция Қиролича Мэри ери қирғоғида Бангера ваҳоси деб аталган ерда жойлашган. Станция 1956 йил 15 октябрда ташкил қилинган эди. Унинг координатлари — жанубий кенгликнинг 66 градус 16 минути ва шарқий узунликнинг 100 градус 45 минутидир. Станция Совет Антарктида экспедициясининг асосий базаси — Мирний жанубий қутб обсерваториясидан 360 километр шарқда жойлашган. (ТАСС).

Польша—Чехословакия иқтисодий ҳамкорлиги

ВАРШАВА, 7 декабрь. (ТАСС). Варшавада Польша — Чехословакия иқтисодий ҳамкорлик комитетининг мажлиси бўлиб ўтди. Бу мажлисда министрлар совети раисининг ўринбосари П. Ярошевич бошчилигида Польша ҳукумат делегацияси қатнашди. Олиб борилган музокараларда Чехословакия ҳукумат делегациясига ҳукумат раисининг ўринбосари Л. Янковцова бошчилик қилди.

Комитет иккала мамлакат ўртасида кимё, металлургия ва машинасозлик саноати соҳасида иқтисодий ҳамкорликни чуқурлаштириш ва кенгайтириш ҳамда 1961 — 1965 йиллар даврида ўзаро товар етказиб бериш имкониятларини қараб чиқди.

Ўзаро товар етказиб бериш ҳақида имзоланган савдо битими Польша билан Чехословакия ўртасидаги савдо-сотиқ муносабатларини кенгайтиришни кўзда тутади.

Ернинг учинчи сунъий йўлдоши парвозда

8 декабрь эрталаб соат 6 га қадар учинчи сунъий йўлдош Ер атрофини 2848 марта айланиб чиқди. 10 декабрда сунъий йўлдошни кечқурун қуёш ботгандан кейин шимолий кенгликнинг 52 градусидан жанубий кенгликнинг 57 градусигача кўриш мумкин.

3 декабрь куни охирида Ер учинчи совет сунъий йўлдошининг учирувчи ракетаси Ер атрофини 2907 марта айланиб чиқиб, ҳамда қарийб 130 миллион километр масофани ўтиб, атмосферанинг зич қатламларига кирди ва йўқ бўлиб кетди. (ТАСС).

Музокараларда муҳим силжиш рўй берди

ҚАТЪИЙ БИТИМГА КЕЛИШГА ХАЛАҚИТ БЕРАЁТГАН ҒОВЛАРНИ ЙЎҚОТИШ ЗАРУР

ЖЕНЕВА, 7 декабрь. (ТАСС мухбири Б. Новиков). Ядро қуроли синовларини тўхтатиш масаласи юзасидан уч давлатнинг Женева кенгашида қатнашаётган СССР вакили элчи С. К. Царапкин 29 ноябрда атом ва водород қуроли синовларини тўхтатиш масаласи юзасидан Совет ҳукуматининг декларациясини ўқиб берди ва ана шу синовларни тўхтатиш тўғрисидаги битим лойиҳасини кенгашнинг муҳокамасига тақдим этди.

4 декабрда совет матбуотида эълон қилинган ана шу жуда муҳим ҳужжатлар жаҳон жамоатчилигининг эътиборини ўзига жалб этди ва кўп кишиларда кенгаш ишларининг яхши натижалар билан тамом бўлишига умид туғдирди. «Ла сюисс» газетаси Совет Иттифоқининг ядро қуроли синовларини тўхтатиш проблемасини ҳал этишни енгиллаштиришга интилаётганлигини аниқ ифода этувчи ана шу ҳужжатларни шарҳлаб, Совет ҳукуматининг таклифларини «перспективада энг яхши рождество совғаси» деб атади. «Трибюн де Женев» газетаси бу таклифларни «олға қараб қўйилган катта қадам» деб атади.

Айни вақтда совет таклифлари кенгашда қатнашаётган ғарб делегацияларини бирмунча саросима қилиб қўйди. Гап шундаки, Совет Иттифоқининг синовларни тўхтатиш тўғрисида бир битимга келиш учун астойдил интилаётганлигини жамоатчиликдан яшириб, ғарб давлатлари СССР синовларни тўхтатиш тўғрисидаги битимга риоя қилиниши устидан контроль ўрнатилишидан қўрқмоқда ва лоақал синовларни тўхтатиш тўғрисидаги битимга имзо қўйилмагунча, контроль тўғрисидаги масалани муҳокама қилишни истамайди, деган овозаларни зўр бериб тарқатмоқдалар.

Ҳолбуки, СССРнинг контроль масаласида тутган позицияси энг бошданоқ тамомила муайян эди. Маълумки, СССР вакиллари ядро портлашларини аниқлаш масалаларини ўрганиш юзасидан техника экспертларининг шу йил июль-август ойларида Женевада ўтказилган кенгашида жуда актив қатнашдилар ва контроль системасини уюштириш тўғрисидаги тавсияномаларни ана шу кенгашнинг бошқа қатнашчилари билан биргаликда имзоладилар. Ҳозирги кенгашнинг кун тартиби лойиҳасида ҳам контроль масалаларини муҳокама қилиш кўзда тутилган эди. Совет делегацияси кенгаш ишга киришган биринчи кунлардаёқ ана шу лойиҳани тақдим этган эди. Ниҳоят, совет делегацияси ноябрь ойининг ўрталарида синовларни тўхтатиш тўғрисидаги ва контроль системаси ўрнатиш ҳақидаги ҳужжатлар кенгашда айни бир вақт ичида имзоланиши лозим, деган таклифни киритди.

Модомики, шундай экан. СССР контролдан бирор тарзда бўйин товлашни истаётир, деган хулоса чиқариш мумкинми? Албатта, йўқ. Аммо, СССР **қандай** контроль қилиш масаласини қараб чиқишдан аввал **нимани** контроль қилмоқ керак эканлигини билиш лозим эканлигини доим таъкидлаб келди. Аммо, АҚШ ва Англия синовларни тўхтатиш проблемасини муҳокама қилишдан бўйин товлаб ва кенгашни очиқдан-очиқ чўзиб юбориш мақсадида контроль масалаларини биринчи ўринга қўйиб, ўз позициясини жаҳон жамоатчилигидан яширишга уринмоқда ва кенгашнинг чўзилишига гўё Совет Иттифоқи айбли, деб кўрсатишга интилмоқда. Совет Иттифоқининг контроль масаласидаги позициясини бузиб кўрсатишга уринишлар ҳам шу мақсадга хизмат қилади.

Совет ҳукуматининг ҳаммага аён бўлиб қолган ҳужжатлари СССР контроль ўрнатишга қаршидир, деган уйдирмаларни бутун дунё олдида яна бир марта фош қилиб ташлади ва Совет Иттифоқининг ҳамкорликка интилаётганлигини намойиш қилди. Ана шу факт ғарб делегацияларининг саросима бўлиб қолганлигига сабаб бўлди. АҚШ делегацияси совет таклифлари билан танишиб чиққанидан кейин, синовларни тўхтатиш юзасидан ва контроль системасини тузиш юзасидан олинадиган мажбуриятлар бир ҳужжатгагина эмас, балки битимнинг биринчи моддасига киритилиши лозим, деган янги таклифни шошилинч суратда тақдим этди. Сўнгра, АҚШ делегацияси бундай позициянинг асоссиз эканлигини пайқаб бўлса керак, ўзининг ана шу таклифидан воз кечди ва битимнинг икки моддаси ҳақидаги лойиҳаларни тақдим этди. Ана шу моддалардан бирида ядро қуроли синовларини тақиқлаш тўғрисида, иккинчисида эса, контроль ҳақида гапирилади. Аслида эса, бу кенгаш очилганидан буён ўтган давр ичида синовларни тўхтатиш тўғрисидаги битимга бевосита алоқадор масала юзасидан ғарб томонидан киритилган биринчи таклифлар эди. Кенгаш қатнашчилари 6 декабрдаги мажлисда совет ва америка лойиҳаларини қараб чиқиб, ядро қуроли синовларини тақиқлашга тааллуқли бўлган биринчи битимнинг моддалари текстини ўзаро келишиб маъқулладилар.

Шундай қилиб, Совет ҳукуматининг атом ва водород қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисидаги декларацияси ва шу ҳақдаги битим совет лойиҳасининг эълон қилинганлиги кенгашнинг ишида биринчи марта анча илгари силжишга ёрдам берди. Кенгашнинг асосий масаласи, яъни ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисидаги масала моҳияти эътибори билан ҳал этилди. Контроль масалаларини ҳал этиш учун маҳкам негиз, яъни техника экспертлари июль-август кенгашида тақдим этган ва, жумладан, СССР, АҚШ ва Англия экспертлари, яъни шу кенгашда қатнашувчи мамлакатлар имзолаган тавсияномаларнинг борлигини эътиборга олганда, кенгаш ўз ишларининг кўп қисмини бажариб бўлди, деб айтиш мумкин.

Совет Иттифоқи томонидан тақдим этилган битим лойиҳаси атом ва водород қуроллари синовларини тўхтатиш тўғрисида бир битимга келиш учун реал база яратиб беради. АҚШ ва Англия делегациялари экспертларнинг илгари ўзаро келишилган тавсияномаларига хилоф бўлган ҳар қандай «шарт» ва «писанда»ларни илгари сурмасалар, у ҳолда кенгаш ўз ишларини яқин орада муваффақиятли суратда туғаллай олади.

Тайванда иқтисодий тушкунлик

ПЕКИН, 8 декабрь. (ТАСС). Тайваннинг бош шаҳри Тайбэйдан олинган хабарлар америкаликлар контроль қилиб турган ана шу оролнинг саноати ва савдосини ўз ичига олган иқтисодий тушкунлик авж олиб бораётганлигини исбот этади. Тайвандаги савдогарлар ва саноатчилар тобора кўп касод бўлмоқдалар.

Синьхуа агентлиги Тайвань матбуотининг хабарига асосланиб, Тайваннинг йирик капиталисти, металл буюмлар ишлаб чиқарадиган заводнинг собиқ эгаси Кун Цин-дэнинг ўз-ўзини ўлдирганлигини билдиради. Ана шу завод америка рақобатига бардош беролмай ёпилган эди.

Чанкайшичилар тўдасининг «экономика министри» ҳам яқинда Тайваннинг иқтисодий аҳволи оғир эканлигини эътироф этишга мажбур бўлди. У, жумладан, Тайвань экономикаси олдида дарҳол ҳал этилиши лозим бўлган кўп проблемалар турганлигини айтди. Жумладан, ташқи савдо ана шундай проблемалардандир. Ташқи савдо ҳар йили 100 миллион америка доллари миқдорида дефицитли бўлиб қолди. Министр «Америка ёрдами»га таянувчи Тайвань экономикаси Тайвань аҳолисини иш билан таъминлаш масаласини ҳам ҳал этолмайди, деб тан олди. Ҳозирги вақтда оролда 20 ёшгача бўлган 5 миллион киши бор. Уларни ўқитиш ва ишга жойлаштириш масаласини ҳал этмоқ учун шошилинч чоралар кўриш керак. Министр Тайванда инфляция авж олаётганлигини, саноат ва савдо корхоналари ёпилаётганлигини, омборларда тайёр маҳсулот запаслари уйилиб ётганлигини ҳам таъкидлади.

Телевизор Экранида

9 ДЕКАБРДА

19.30. Болалар учун эшиттириш. Мультипликацион фильм.
20.00. Рус тилида адабий эшиттириш.
20.20. Киножурнал.
20.30. Ленинград эстрада артистларининг опа-сингил Федоровалар иштирокидаги концерти.
22.00. Сўнгги ахборот.

Тошкентнинг томоша залларида

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/XII да **Муқимий**.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Катта программада **цирк томошалари** 50 лилипут артист иштирокида **музикали аттракцион**.

«ИСКРА», «ЎЗБЕКИСТОН» — кундуз ва кечқурун **Лауранинг куёви**.

«ЁШ ГВАРДИЯ» — эрталаб соат 10, кундуз 12 ва 2 да **Машаққатли бахт**, кундуз 4 дан **Севги учрашуви**.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

9 ва 10 декабрда

ЎЗБЕК МАҚОМЛАРИДАН

КАТТА КОНЦЕРТ

Концертда: Ўзбекистон ССР халқ артистлари **Мукаррама Турғунбоева, Шаҳодат Раҳимова, Фотима Борухова, Ғулом Абдураҳмонов**, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Коммуна Исмоилова, Эргаш Шукруллаев, Карим Алиев**, Ўзбекистон халқ ҳофизлари **Эшмат Ҳайдаров, Акбар Ҳайдаров**, солистлардан **Берта Давидова, Тўхта Йўлдошева, Карим Мўминов, Тоштемир Шарипов, Маҳмуд Муҳамедов, Фозил Харратов, Ғафур Иноғомов** ва бошқалар қатнашади.

Концерт кеч соат 8 яримда бошланади. Билетлар кундуз соат 3 дан сотилади.

ОБУНАЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!

„ЎЗБЕКИСТОН“ журнали

1958 йил июль ойидан бошлаб анча кенгайтирилган ҳажмда ва тўртта қўшимча ранглор саҳифалар билан чиқмоқда.

Журнал республиканинг саноат, қишлоқ хўжалиги, маданият соҳасида эришган ютуқларини кенг ёритади.

Ўзбекистон ёзувчиларининг янги асарларидан парчалар, ҳикоялар, фельетонлар, шеърлар, сатира ва юмор, фан ва техника, медицина янгиликлари ҳақида ахборот, шахмат масалалари ва бошқалар бериб борилади.

Журнал ўзбек ва рус тилларида босилади.

Обуна баҳоси: бир йилга — 36 сўм, 6 ойга — 18 сўм, айрим сони—3 сўм.

Обуна «Союзпечать» бўлимларида, алоқа бўлимлари ва агентликларида қабул қилинади.

ИЛМИЙ-АТЕИСТИК ТЕМАДА

Одамнинг пайдо бўлиши ҳақида фан

Одамнинг пайдо бўлиши ҳақидаги масала кўп асрлар давомида фанда энг муҳим масалалардан бири бўлиб келган. Чунки, ўтган замондаги метафизик олимлар ўртасида табиат мутлақо ўзгармайди, ўсимлик ва ҳайвон турлари, шу жумладан одам ҳам қандайдир бир илоҳий куч томонидан яратилган деб жавоб берар эдилар. Бундай жавоблар халқ оммаси ўртасида ўсимлик ва ҳайвонлар, шу қаторда одамнинг пайдо бўлиши тўғрисида ҳар хил диний тасаввурларнинг келиб чиқишига сабаб бўлди. Лекин, замонлар ўтиши билан бошқа фанлар қаторида биология фанининг изчиллик билан тараққий этиб боришибундай нотўғри фикрларни фош қилди. Органик дунёнинг, шу жумладан одамнинг келиб чиқиши ҳақидаги саволга биринчи марта буюк табиётшунос Чарлз Дарвин материалистик асосда илмий далиллар билан жавоб берди.

Чарлз Дарвин XIX асрнинг ўрталарида ўзигача бўлган олимларнинг илмий фикрларини тўплади ва уларни ўзининг билим тажрибаси билан бойитиб, «Табиий танланиш йўли билан турларнинг пайдо бўлиши» ва «Одамнинг пайдо бўлиши ва жинсий танлаш» деган буюк асарларини ёзди. У, бу асарлари билан ўзининг эволюцион таълимотига асос солди ва одамнинг ҳақиқатда ҳайвондан келиб чиққанлигини далиллар билан исботлаб, диний афсоналарга қақшатғич зарба берди.

Одам хордали ҳайвонлар типининг сут эмизувчилар (жумладан, балиқлар, сувда ва қуруқликда яшовчилар, судралиб юрувчилар, қушлар, сут эмизувчилар) синфига киради. Сут эмизувчи ҳайвонлар синфи ичида одам одамсимон маймунлар туркумига мансубдир. Чунки одамсимон маймунлар — одамнинг энг яқин қон-қардошларидир. Ҳозирги замондаги одамсимон маймунларга орангутан, горилла ва шимпанзе киради. Улар Осиёда ва Африканинг тропик районларида дарахтлар устида яшайди. Агар одамнинг танаси ва ички органларининг тузилишини, уларнинг жойланиши ва қон айланиш системасини текширганимизда, уларнинг юқоридаги маймунлар ва шу қаторда бошқа сут эмизувчи ҳайвонларникига анча ўхшаш эканлигини кўрамиз. Одамнинг кўкрак қисмида, одамсимон маймунлардаги каби ўпка, юрак ўрнашган бўлиб, диафрагма пардаси кўкрак қисмини қорин қисмидан ажратиб туради. Қорин қисмида эса ошқозон, ичак, жигар, буйрак ва бошқа органлар жойлашган бўлади. Ҳатто қоннинг химиявий таркиби жиҳатдан ҳам одам одамсимон маймунларга жуда яқин туради.

Одам эмбриони ўз тараққиётининг бошланғич даврларида оддий бир ҳужайрали ҳайвонлардан фарқ қилмайди, чунки ҳомила ҳам отанинг битта уруғ ҳужайраси билан онанинг битта тухум ҳужайрасининг она организмида бир-бири билан қўшилиши натижасида тараққий этади. Боланинг она қорнида ривожланиш даврини текширганимизда, одам эмбриони тубан умуртқали ҳайвонлардан балиқ, қуруқда ва сувда яшовчилар, судралиб юрувчиларнинг эмбрионларидан бошланғич ойларида фарқ қилмайди. Ҳатто чақалоқнинг бадани жун билан қопланган бўлиб, бола туғилишга яқин бу жунлар тушиб кетади, айрим вақтларда эмбрионнинг нормал ривожланишининг издан чиқиши натижасида жун ёки дум билан туғилган чақалоқларни ҳам учратиш мумкин. Бу ҳодиса фанда «атавизм» деб аталади. Чарлз Дарвин одамнинг ҳақиқатда ҳайвонлардан чиқиб келишини шу тариқа биологик томондан тушунтириб, изоҳлаб берган бўлса-да, лекин унинг қандай сабаблар таъсири натижасида одамга айланиш процесси юз берганлигини исботлай олмади. Бу, ғоят муҳим масалани Ф. Энгельс ўзининг «Маймуннинг одамга айланиш процессида меҳнатнинг роли» деган асарида материалистик асосда исботлаб берди.

Бундан кўп минг йиллар илгари ўрмонларда одамсимон маймунларнинг юқори даражада тараққий этган зоти гала-гала бўлиб ҳаёт кечирганлар. Дарахт устида яшаган вақтларида уларнинг қўллари дарахтларга чирмашиб чиқишга, бир дарахтдан иккинчи дарахтга сакраб ўтишга яхши мосланган, қўллари билан овқат тўплаш, душмандан сақланиш учун таёқдан ёки атрофдаги тошлардан фойдаланганлар. Замонларнинг ўтиши билан бу одамсимон маймунлар яшайдиган ерларнинг иқлими, шароити ўзгариши натижасида, ўрмонлар аста-секин йўқолиб кета бошлаган. Натижада маймунларнинг дарахт устида эмас, балки ерда ҳаёт кечиришга ўтишлари ёки ўлиб йўқ бўлиб кетиш, бўлмаса шу ҳаётга мувофиқ гавда тузилишига эга бўлишлари табиий равишда шарт бўлиб қолган. Шундай табиий ўзгариш таъсири остида улар дарахтлардан ерга тушганлар. Эмакламасдан, балки гавдасини тик кўтариб юришни аста-секин ўрганиб ва ўзлаштириб борганлар. Шу билан маймуннинг одамга айланишида дастлабки энг муҳим қадам қўйилган. Даврлар ўтиши билан гавдани ердан тик кўтариб юриш одат туси ни ола бошлайди, наслдан-наслга ўтган сари яна такомиллашиб боради. Энди олдинги қўл гавдани ердан тик кўтариб юришгина эмас, балки бошқа вазифаларни бажаришга ҳам кўчади.

Одамнинг ҳақиқатан ҳайвонлардан келиб чиққанлигини исботлайдиган фактларни полеонтология фани ўргатади. Бу фан маълумотларига қараганда одамнинг аждодлари парапитек деган маймундан бошланган бўлиб, улар бундан 30 миллион йил илгари яшаган. Булардан эса ҳозирги замонда тухумлари йўқолиб кетган дриопитек келиб чиққан. Бу дриопитеклардан эса энг ажойиб одамсимон маймун — австралопитек келиб чиққан бўлиб, буларнинг яшаб ўтганига 10 миллион йил бўлди. Австралопитек қаддини ердан ярим тик ҳолатда кўтариб юрган, жағининг тузилиши эса ҳозирги одамсимон маймунларникига ўхшаган бўлган.

Олимлар 1891 — 1893 йилларда Ява оролидаги дарё қирғоқларини кавлаган вақтларида 14 — 15 метр чуқурликдан бир махлуқнинг озиқ тишини, калла ва сон суякларини топганлар. Бу топилган суякларни илмий асосда ўрганиш натижасида, унинг одам билан маймунлар ўртасидаги бир махлуқ эканлиги аниқланган. Бу махлуққа питекантроп ёки маймун одам деб ном берганлар. Бу қазиб олинган махлуқнинг пешона суягида, кўз косаларининг устида худди шимпанзе ва горилланикига ўхшаш катта дўмбоқ бўлган. Миянинг шакли маймун миясидан кўра одам миясига кўпроқ ўхшаш бўлиб, ҳажми тахминан 900 куб сантиметр бўлган. Сон суягининг шаклига қараганда бу махлуқ 4 оёғи билан эмас, балки орқа оёқлари билан ердан салгина қаддини кўтариб юраолган. Махлуқнинг бўйи ҳозирги замондаги одамнинг ўртача бўйига баравар бўлган.

Хитой олимлари Пекиндан 50 километр наридаги ғорда 1927 йилдан 1937 йилгача илмий ишлар олиб бориши натижасида 40 га яқин қадимги одамларнинг суяк қолдиқларини ва 15 та одамнинг калла бош қутисини топган. Бу топилган махлуқни синантроп, яъни «хитой одами» деб атаганлар. Синантроплар бундан 500 — 700 минг йил илгари яшаган. Унинг мия қутисининг ҳажми 1200 куб сантиметр бўлган. Синантроплар ғорларда яшаб оддий тош қуроллардан фойдаланган, уларни ясашни билганлар. У ерлардан кул қолдиқларининг топилиши эса, уларнинг оловдан ҳам фойдаланганлигини исботлайди. Бу давр Энгельс сўзи билан айтганда «Инсоният даврининг болалик даврига» тўғри келади. Синантроп қолдиқлари ва қуролларнинг топилиши одамнинг пайдо бўлиши ҳақида фанга энг муҳим илмий далиллар берди.

Тўртламчи даврнинг ўрталарида топилган одамнинг қазилма қолдиқлари орасида Кроманьон деб аталган ва ҳозирги замон кишилари типига ўхшаш одамларнинг яшаганига 40—50 минг йил бўлган. Кроманьонлар ҳозирги замон одами сингари тана тузилишига эга бўлиб, бўйининг баландлиги 180 сантиметр, калла суяги худди ҳозирги одамнинг калла суягига ўхшаш, мия қутисининг ҳажми эса 1600 куб сантиметр, пешонаси кенг, ияги бўртиб чиққан бўлган. Улар қадларини тикка кўтариб юрганлар. Тошдан ҳар хил шаклда қурол ишлаганлар. Суяк ва лойдан ҳар хил асбоблар ясаганлар. Ўзлари учун ертўлалар қуришни ҳам билганлар.

Шу тариқа жамият ҳаётининг мураккаблаша бориши билан бирга инсон ўртасидаги табиий танланиш характери ҳам ўзгарган, унинг таъсири борган сари камайиб борган. Натижада инсон табиат устидан аста-секин ҳукмронлик қила бошлагач, табиий танланиш инсоният тараққиётида ўз ролини тушириб борган. Ҳайвонлар яшаш воситаларини бевосита табиатдан оладилар ва ундан фойдаланадилар. Одам эса, табиат неъматларидан фойдаланибгина қолмасдан, балки ҳаёт учун энг керакли ва мураккаб воситаларни ўзи ишлаб чиқаради.

Ф. Энгельс таълимоти бўйича — ҳайвон фақат ташқи табиатдан фойдаланади ва табиатда ўзининг ҳозир бўлиши билангина ўзгариш ясайди. Одам эса ўзи киритган ўзгаришлар билан табиатни ўз мақсадларига хизмат қилишга мажбур этади ва ҳукмронлик қилади. Бу эса одамни бошқа ҳайвонлардан ажратиб турадиган муҳим хусусиятдир. Одамнинг одамлик хусусияти ҳам меҳнат орқасида пайдо бўлган. Шундай қилиб, меҳнат қуроллари ясаш ва уларни ишлата билиш, маймунсимон аждодларимизнинг одамга айланиш процессида асосий ва энг муҳим факторлардан бири меҳнат бўлган. Шунинг учун ҳам Энгельс одамни меҳнат яратди деб айтган эди. Инсоннинг товуш нутқи эса кишилик тарихининг биринчи этапларидан бошлаб, одамнинг ҳайвонот дунёсидан фарқ қилишига сабабчи бўлди.

Демак, ўтмишда ва ҳозирги даврда тўпланган фан ютуқларини материалистик илмий асосда ўрганиш бизга шуни кўрсатадики, одам ҳақиқатда ҳозирги органик дунёнинг энг юқори тараққий этган босқичи бўлиб, орадан бир неча минг йиллар ўтиши натижасида ҳайвонлар дунёсидан фақат меҳнат натижасида ажралиб чиққандир.

Бу идеалистларнинг одам худо томонидан яратилган деган диний ақидаларнинг бутунлай нотўғри эканлигини исботлайди.

Р. САЛИХОВ.

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

РАНГЛИ

ФОТОПЛАКАТЛАРГА

1959 йил учун

ОБУНА ҚИЛИШ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Йил давомида кўп рангли 24 та фотоплакат чиқарилади (рус ва ўзбек тилларида).

Плакатларда ўзбек халқининг халқ хўжалигини янада ривожлантириш юзасидан КПСС XXI съезди қарорларини муваффақиятли бажаришдаги кураши кенг ёритилади.

Ўзбекистон саноатига бағишланган плакатларда оғир индустриянинг, завод, фабрика ва қурилишлардаги илғорларнинг муваффақиятлари акс эттирилади.

Бир қанча плакат республика қишлоқ хўжалигининг, айниқса унинг асосий тармоғи бўлган пахтачиликнинг кескин юксалишига бағишланади.

Плакатларнинг анча қисмида республиканинг маданият ва фан соҳасида эришган ютуқлари тасвирланади (театрлар, колхоз клублари, спортнинг ривожланиши ва бошқа темалар).

Обуна «Союзпечать» бўлимларида, алоқа бўлимлари ва агентликларида қабул қилинади.

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЁТ АДРЕСИ: Тошкент. «Правда Востока» кўчаси № 34. **РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ:** коммутатор — 26334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 140, Пропаганда бўлими — 34808, 136, Совет қурилиши бўлими 136. Маданият бўлими — 132. Адабиёт ва санъат бўлими — 29040, 135, Қишлоқ хўжалик бўлими — 29040, 135 Саноат ва транспорт бўлими — 34048, 132. Хатлар бўлими — 34048, 156, Маҳаллий ахборот бўлими — 132, Секретариат — 29040, Эълонлар бўлими — 38142.

Р 10036 «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Б-626.